

BERTOLT BRECHT

**MATKA KURÁŽ
A JEJÍ DĚTI**

Kronika z třicetileté války

Courage un ihre Kinder (Suhrkamp 1977)

Přeložili Ludvík Kundera a Rudolf Vápeník

**Translation © Ludvík Kundera, 1994
a Rudolf Vápeník - dědicové, 1994**

c/o DILIA Praha

O S O B Y

Matka Kuráž
Katrin, její nemá dcera
Eilif, starší syn
Švejcar, mladší syn
Verbíř
Kaprál
Kuchař
Vrchní velitel
Polní kazatel
Zbrojmistr
Yvette Pottierová
Jednooký
Jiný kaprál
Starý obrist
Písař
Mladý voják
Starší voják
Sedlák
Selka
Mladý muž
Stará žena
Jiný sedlák
Jiná selka
Mladý sedlák
Fendrych
Vojáci
Hlas

1

JARO 1624. VRCHNÍ VELITEL OXENSTJERNA VERBUJE V DALARNĚ VOJÁKY PRO
POLSKÉ TAŽENÍ. MARKYTÁNKA ANNA FIERLINGOVÁ, ZVANÁ MATKA
KURÁŽ, ZTRÁCÍ SYNA.

(Silnice nedaleko města.

(Kaprál s Verbířem, oba se třesou zimou)

Verbíř Jak tady sebrat mančaft, kaprále? Nejradši bych se utopil. Do dvanáctýho mám vrchnímu veliteli postavit čtyři prapory, a lidi tady jsou tak vykutálený, že v noci už ani nespím. Sotva někoho seženu a přimhouřím obě voči nad tím, že má prsíčka jak vrabec a křečový žíly, sotva se mi ho podaří ožrat a on podepíše a zbejvá už jen zaplatit kořalku, tak si třeba vzpomene, že se mu chce močit, a poněvadž už něco čuchám, jdu za ním, a tumáš: je pryč, zmizel jako veš, když se podrbeš. Tady chlapský slovo nic neplatí, tady nemají ponětí, co to je věrnost, důvěra a čest. Přišel jsem v tomhle kraji o víru v člověčenstvo, kaprále.

Kaprál Je vidět, že se tu už moc dlouho neválcilo. Kde by se teda měla vzít morálka, ptám se? Mír, to je samej šlendrián, válka teprv udělá pořádek. V míru všecho roste jak bejlí na pasece. Hříšně se mrhá lidma i dobytkem. Každěj žere, na co si vzpomene, bílej chleba si namaže na dva prsty sejrem a navrch plácne ještě flák špeku. Kolik má támhleto město před náma mladejch mužskejch nebo pořádnějch koní, to nikdo neví, nikdo to nikdá nespočítal. Přišel jsem do krajů, kde válka nebyla snad už takovejch sedmdesát let, a víš, že lidi tam ještě ani neměli jména, že se vůbec neznali? Jedině kde je válka, jsou pořádný listiny a seznamy, jediné za vojny se svážou boty do uzlíku a obilí se nasype do pytlů, jediné za vojny se lidi i dobytek jaksepatří spočítají a odvedou. A proč? Poněvadž se prostě ví, že bez pořádku se válčit nedá!

Verbíř Do puntíku tak!

Kaprál Všecko, co za něco stojí, jde holt ze začátku ztuha. I válka. Jak se ale časem trochu rozjede, vydrží; pak se lidi začnou bát míru jako vrhcábník konce karbanu, poněvadž pak musí zesumírovat, co prohrál. Ale napřed se lidi vojny bojí. Smrdí jim novotou.

Verbíř Koukej, tamhle jede nějaká markytánská kára. Dvě ženský a dva mládenci. Tu starou nějak zabav, kaprále! Ale jestli z toho zas nic nebude, tak už v tom aprílovém marastu přešlapovat nebudu, to ti povídám rovnou.

(Ozve se foukací harmonika. Přirachotí vůz s plachtou tažený dvěma mládenci. Sedí na něm Matka Kuráž a její nemá dcera Katrin)

Matka Kuráž Dobrýtro, pane kaprále!

Kaprál *(se jí postaví do cesty)* Dobrýtro, lidičky! Copak jste zač?

Matka Kuráž Obchodníci. *(Zpívá)*

Hejtmani, vlezte do mundúru
A zastavte svůj pěší lid:

Matka Kuráž má botů fůru,
V nich líp se bude pelášit.
Lid vši má, koně, těžký kusy
Kanóny, vozy, baňohy -
A když do války táhnout musí,
Chce pevný boty na nohy.

Jde jaro k nám. Vstaň, křesťane!
Spí zemřelí. Jdou proudy vod.
Co nezemřelo, povstane
A dá se kvapem na pochod.

Hejtmani, voják bez futráže
Se nenechá hnát na jatka.
Sklenička vína od Kuráže
Je pro něho jak pohádka.
Válčit, když v břichu pranic není,
Hejtmani, tohle teda ne!
Jen kdo je řádně nasycený
Peklu do chřtánu potáhne!

Jde jaro k nám. Vstaň, křesťane!
Spí zemřelí. Jdou proudy vod.
Co nezdechlo, to povstane
A dá se rychle na pochod.

Kaprál Stát! Kampak patříte, holoto!

Starší syn K druhému finskému regimentu.

Kaprál Kde máte papíry?

Matka Kuráž Papíry?

Mladší syn To je přeci Matka Kuráž!

Kaprál Jakživ jsem o ní neslyšel. A pročpak to divný jméno Kuráž?

Matka Kuráž Proč, kaprále? Poněvadž jsem se tenkrát, když byla ta kanonáda u Rigy, bála bankrotu, a projela proto s padesáti bochníky chleba celým tím božím dopuštěním. Chleba už plesnivěl. Byl teda nejvyšší čas, neměla jsem na vybranou.

Kaprál Legraci stranou! Kde máš papíry?

Matka Kuráž *(vyloví z cínové krabice hromadu papírů a sleze z vozu)* Tady jsou všechny moje papíry, kaprále! Kompletní misál z Altöttinku - na balení okurek, mapa Moravy - bůhsud', jestli se tam kdy dostanu, když ne, tak je pro kočku; a tady ouřední dokument, že můj šiml nemá slintavku ani kulhavku - škoda že nám pošel. Stál patnáct zlatých, ale zaplat'pánbůh, že ne mě. Tak co, je těch lejster dost?

- Kaprál** Žádný špásy! Nebo z tebe tu drzost vyženu. Víš dobře, že musíš mít licenci.
- Matka Kuráž** Mluvte se mnou slušně a nevykládejte tady před mýma nedospělejma dětma, že si s váma chci zašpásovat, to se nepatří, nic s váma nemám. Moje licence u Druhého regimentu je tenhle poctivej ksicht, a jestli v něm neumíte číst, tak vám nemůžu pomoci. Oštemplovat si ho nedám.
- Verbíř** Kaprále, ta osoba se mi zdá nějak moc vzpurná. Potřebujem v táboře mít disciplínu.
- Matka Kuráž** Já myslela uzeninu.
- Kaprál** Jméno.
- Matka Kuráž** Anna Fierlingová.
- Kaprál** Jste teda všichni Fierlingovi?
- Matka Kuráž** Proč? Já jsem Fierlingová. Tyhle ne.
- Kaprál** Copak to nejsou tvoje děti?
- Matka Kuráž** Ale jsou. Jenže proto se ještě nemusejí jmenovat stejně. *(Ukazuje na nejstaršího syna)* Tenhle se například jmenuje Eilif Nojocki. Proč? Poněvadž jeho otec vždycky tvrdil, že se jmenuje Kojocki nebo Mojocki. Kluk se na tátu ještě dobře pamatuje, jenže to už zas byl jinej, na koho se pamatuje: takovej Francouz s kozí bradkou. Ale po tátovi zdědil inteligenci; ten totiž dokázal stáhnout sedlákovi kalhoty ze zadku tak, že ten si toho vůbec nevšim. No prostě se každej nějak jmenujem.
- Kaprál** Cože, jmenujete se každej jinak?
- Matka Kuráž** Děláte, jako byste se v životě ještě nikdá s ničím takovým nesetkal.
- Kaprál** Pak je tenhle snad Číňan? *(Ukazuje na mladšího)*
- Matka Kuráž** To jste neuhád. Je Švejcár.
- Kaprál** Po tom Francouzovi?
- Matka Kuráž** Po jakým Francouzovi? O žádným nevím. Jen to všechno nezamotejte, nebo tady budem stát do večera. Je Švejcár, ale jmenuje se Féjoš, to jméno totiž nemá vůbec nic společnýho s jeho tátou. Ten se jmenoval docela jinak, stavěl pevnosti a uchlastal se. *(Švejcár přikývne s rozzářenou tváří a také nemá Katrin se zřejmě baví)*
- Kaprál** Jak se teda může jmenovat Féjoš?
- Matka Kuráž** Nechci se vás dotknout, ale moc fištrónu nemáte. Samozřejmě, že se jmenuje Féjoš, poněvadž v době, kdy přišel na svět, jsem žila s jedním Maďarem, tomu

to bylo jedno, měl už tenkrát zatraceně zřízený ledviny, a přitom si v životě nečuch ani ke špuntu. Byl to moc pořádný člověk. Kluk se vyved po něm.

Kaprál Ale vždyť to vůbec jeho táta nebyl!

Matka Kuráž Ale po něm se kluk vyved. Říkám mu Švejcar, poněvadž je dobrej tahoun. (*Ukáže na dceru*) A tahle se jmenuje Katrin Hauptová, je napůl Němka.

Kaprál Pěkná rodinka, jen co je pravda.

Matka Kuráž Tak tak, procestovala jsem s károu půl světa.

Kaprál To se všeko sepíše. (*Píše*) Seš z Bamberka v Bavořích. Jak ses dostala až sem?

Matka Kuráž Můžu snad čekat, až se vojně uráčí přijít do Bamberka?

Verbíř Vám by měli nejspíš říkat Jakob Vůl a Ezau Vůl, když táhnete tu káru. Dostanete se vůbec někdy z chomoutu?

Eilif Matko, můžu mu dát po tlamě. Mám strašný cukání.

Matka Kuráž Opovaž se! Ani se nehni! A teď, páni oficiři: Nepotřebujete pěknou pistolku? Nebo přezku? Ta vaše už je nějaká odřená, pane kaprál.

Kaprál Potřeboval bych spíš něco jinšího. Koukám, že tvoji kluci jsou úplní hromotluci, že mají nohy jak sloupy a plece jako ti medvědi z klece. Rád bych věděl, proč uhejbají vojančině?

Matka Kuráž (*rychle*) Z toho nic nebude, kaprále. Moje děti se pro válečný řemeslo nehodí.

Verbíř Rád bych věděl, proč. Nese to peníze a slávu. Handl se škrpály, to je tak pro ženský. (*Eilifovi*) Ukaž se, ať vidím, jestli máš svaly, nebo jestli seš jak vrabec!

Matka Kuráž Vrabeček je to, úplný pískle. Jak někdo na něho přísnějc koukne, div se nesvalí.

Verbíř A přitom zabije tele, kdyby náhodou stálo vedle.

(*Chce ho odvést*)

Matka Kuráž Necháš ho! Ten se mezi vás nehodí.

Verbíř Hrubě mě urazil, mluvil o mý hubě jako o tlamě. Zajdeme spolu tamhle na pole a vyřídíme si to jako chlapi.

Eilif Buď klidná, matko. Ukážu mu, zač je toho loket.

Matka Kuráž Tady zůstaneš, prevíte! Znáš tě, v jednom kuse by ses rval. Má v botě zastrčenou kudlu! Každýho hned bodne!

- Verbíř** Jen žádný strachy. Vytáhnu mu ji jako mlíčnej zub. Pojď, hošánku!
- Matka Kuráž** Pane kaprále, povím to obristovi. Strčí vás do basy. Namlouvá si mou dceru.
- Kaprál** Žádný násilí, kamaráde. (*Matce Kuráži*) Co máš proti vojančině? Copak jeho táta nebyl voják? A nepadl snad, jak se na chlapa sluší a patří? Sama jsi to řekla.
- Matka Kuráž** Je to ještě hotový dítě. Chcete mi ho víst na jatka, já vás znám. Dostanete za něj pět zlatých.
- Verbíř** Ale napřed dostane on parádní hučku a ohrnovačky, no ne?
- Eilif** Od tebe sotva.
- Matka Kuráž** Pojď se mnou na ryby, povídá rybář červu. (*Švejcarovi*) Utíkej, a křič, že ti chtějí sebrat bratra! (*Vytáhne nůž*) Jen ho zkuste ukrást! Zabiju vás, lumpové! Já vám dám, chtít mi ho zavlíct do války! Živíme se poctivě! Prodáváme plátno a šunku, jsme pokojný lidi.
- Verbíř** Pokojný! To je vidět z tvý kudly. Vůbec, styď se a koukej kudlu schovat. Prve ses přiznala, že z války žiješ. Jak jinak taky? A jakápak válka bez vojáků?
- Matka Kuráž** Nemusíte je chtít zrovna na mně.
- Kaprál** Podle tebe by válka asi měla sežrat ohryzek a hrušku vyplivnout! Vykrmit ten tvůj potěr, na to je zřejmě vojna dobrá, ale abys jí taky něco dala, to ne. Ať se stará, jak by si přišla na svý, že jo? A přitom si říkáš Kuráž, co? Ale války, svý chlebočárkyně, se bojíš! Tví synové se jí nebojí, to vidím.
- Eilif** Já se války nebojím.
- Kaprál** A proč by ses jí taky bál? Podívej se na mě: Nešla mi vojančina k duhu? A přitom jsem u toho od sedmnácti.
- Matka Kuráž** Ještě ti není sedmdesát.
- Kaprál** I toho se dočkám.
- Matka Kuráž** Pod drnem možná.
- Kaprál** Chceš snad tvrdit, že smrdím krchovem? Co mě urážíš?
- Matka Kuráž** A co kdyby to tak opravdu bylo? Co když na tobě poznám, že seš poznamenanej? Co když vlastně seš jenom mrtvola na dovolený, he?
- Švejcar** Umí věštit, všichni to říkají. Pozná, co každýho čeká.
- Verbíř** Tak ať to panu kaprálovi předvede, ať má z toho srandu.
- Kaprál** Já na nic takovýho nevěřím.

- Matka Kuráž** Podej mi helmu.
(*Kaprál jí podá přilbu*)
- Kaprál** Babský žvásty, nebejvá na tom za mák. Ale ať je legrace.
- Matka Kuráž** (*vezme list pergamenu a roztrhne jej*) Takhle by nás válka roztrhala všecky, Eilife, Švejcari i ty, Katrin, kdybysme si ji pustili moc k tělu. (*Kaprálovi*) Udělám vám to výjimečně grátis. Tady na tu ceduli namaluju černý kříž. Černá je smrt.
- Švejcar** A tu druhou nechá čistou, vidíš?
- Matka Kuráž** Teď cedule složím a promíchám. Tak s náma zamíchal osud se všema už od narození. A teď si jednu vytáhni, abys věděl, co tě čeká a nemine.
(*Kaprál otálí*)
- Verbíř** (*Eilifovi*) Já neberu hned tak každýho, všici vědí, že si vybírám. Ale ty máš čerta v těle, a to se mi zamlouvá.
- Kaprál** (*loví v přilbě*) Blbost! Podfuk!
- Švejcar** Vytáh černej kříž! S tím je ámen.
- Verbíř** Jen si nenech nic nabulíkovat! Pro každýho kulku ještě neulili.
- Kaprál** (*chraptivě*) Napálilas mě.
- Matka Kuráž** Sám ses napálil. Ten den, kdy ses dal na vojnu. A teď jedem dál. Válka nepotvrá věčně, musím se činit.
- Kaprál** Kčertu, ze mě si střílet nebudeš! Tvůj harant jde s náma, uděláme z něho vojáka.
- Eilif** Já bych docela rád, matko.
- Matka Kuráž** Drž hubu, ty finskej čerte!
- Eilif** I Švejcarovi by se teď chtělo na vojnu.
- Matka Kuráž** To je mi novinka. Budete si asi taky muset vytáhnout los, všichni tři. (*Běží dozadu, aby nakreslila na lístky kříž*)
- Verbíř** (*Eilifovi*) Pomlouvají nás, že to ve švédském lágru chodí moc pobožně; to je ale prachsprostá lež, to nám chtějí uškodit, pakáž jedna. Zpívá se jedině v neděli, a to ještě jenom jedna sloka! A jedině když máš vůbec hlas.
- Matka Kuráž** (*se vrací s lístky v kaprálově přilbě*) Čerti, chtěli by utýct matce a hnát se do války jako telata za solí. Ale já vezmu na potaz cedule, ať vidějí, že svět není ráj, kde z vojáků na potkání dělají generály. Bojím se, kaprále, že by válku nepřežili. Mají strašlivou náuru, jeden jako druhý. (*Přistrčí Eilifovi přilbu*) Na, vylov si los.

(Eilif vytáhne a rozloží lístek)

(Vytrhne mu jej) Tady to máš, kříž! Ach já nešťastná ženská, rodička sedmibolestná! Umře? Na samým prahu života! Jestli se dá k vojákům, bude s ním za chvíli ámen, to je jistý. Je moc odvážný, po otci. A jestli neveme rozum do hrsti, tak ho čeká cesta všeho živýho, cedule to říká jasně. *(Oboř se na něho)* Vemeš rozum do hrsti?

Eilif Proč ne?

Matka Kuráž Jestli máš rozum, zůstaneš u matky, a když se ti budou pošklebovat, že seš zbabělec, tak se jim vysměj.

Verbíř Jestli máš plný kalhoty, promluví si s bráchou.

Matka Kuráž Řekla jsem ti, aby ses jim vysmál. Tak to udělej! A teď tahej ty, Švejcारे! O tebe se tolik nebojím, ty seš poctivej chlap.

(Švejcar loví v přilbě)

Co si ceduli tak divně prohlížíš? Je zaručeně prázdná. Není přece možný, aby na ní byl kříž. Tebe jistě neztratím. *(Vezme mu lístek)* Kříž? On taky? Snad jedine proto, že je takovej hlupák. Švejcारे, Švejcारे, i s tebou bude ámen, jestli nezůstaneš ve všem tak poctivej, jak jsem tě odmalička učila, a jestli mi nebudeš vracet drobný z nákupu. Jen tak se můžeš zachránit. Přesvědč se, kaprále, je tady černej kříž, nebo není?

Kaprál Je. Jenom mi nejde na rozum, jak jsem si já moh vytáhnout kříž. Držím se přece vždycky vzadu. *(Verbíři)* Nefixluje. Jejím dětem to vyšlo stejně.

Švejcar Taky mně to vyšlo. Musím se podle toho zařídit.

Matka Kuráž *(Katrin)* Teď už mám jistou jen tebe, seš sama hotovej kříž: máš moc dobrý srdce. *(Přistrčí jí přilbu nahoru k vozu, lístek však vyjme sama)* To je k uzoufání. To není možný! Snad jsem to špatně promíchala. Nebuď takovej dobrák, Katrin. Už nikdá nebuď takovej dobrák, i na tvojí cestě straší kříž. Drž se vždycky hezky stranou. Ty to určitě dokážeš, když seš němá. Tak, a teď všici víte, na čem jste. Dávejte na sebe pozor, máte proč. A vyrazíme!

(Vrátí Kaprálovi přilbu a vlez na vůz)

Verbíř *(Kaprálovi)* Tak dělej něco!

Kaprál Je mi náak divně.

Verbíř Možná žes nastyd, jak sis v tom větru sundal helmu. Pusť se s ní do nějakýho handlu. *(Hlasitě)* Měl by sis tu přezku aspoň prohlídnout, kaprále. Ty lidičky žijou z obchodu, no ne? Hej, vy tam, kaprál by rád koupil tu přezku!

Matka Kuráž Půl zlatky. I když taková přezka stojí za dvě zlatky. *(Sleze zase z vozu)*

Kaprál Není nová. Tady moc fouká, musím si ji prohlídnout někde v závětrí. *(Odchází s přezkou za vůz)*

Matka Kuráž Ani se mi nezdá, že by tady foukalo.

Kaprál Mám dojem, že za půl zlatky stojí, je stříbrná.

Matka Kuráž *(jde rychle za ním)* Má dobrých šest uncí.

Verbíř *(Eilifovi)* A pak si řácky přihneme. Mám s sebou na závdavek, pojd'.

(Eilif nerozhodně postává)

Matka Kuráž Tak tedy půl zlatky.

Kaprál Nejde mi to na rozum. Držím se přece vždycky vzadu. Není nic bezpečnějšího, než dělat kaprála. Dopředu můžeš posílat ty druhý, ať si vydobudou slávu. Nebude mi vůbec chutnat oběd. Předem vím, že nevpravím do chřtánu sousto.

Matka Kuráž Tak si to zas brát nesmíš, abys přestal jíst. Hlavně se drž pořád pěkně vzadu. Na, člověče, lokni si kořalky!

(Dá mu napít)

Verbíř *(vezme Eilifa za paži a táhne ho s sebou dozadu)* Deset zlatých na ruku, a navíc je z tebe odvážnej chlap a bojuješ za krále a ženský se budou o tebe rvát. A mně můžeš dát po hubě, že jsem tě urazil.

(Oba odejdou. Němá Katrin seskočí z vozu a vyřáží drsné skřeky)

Matka Kuráž Hned, Katrin, hned. Jen co pan kaprál zaplatí. *(Kousne do mince)* Já těm plíškům nevěřím. Mám svý zkušenosti, kaprále. Ale mince se zdá pravá. A jede se! Kde je Eilif?

Švejcar Šel s verbířem.

Matka Kuráž *(strne, pak)* Pitomče! *(Katrin)* Já vím, neumíš mluvit, za nic nemůžeš.

Kaprál Teď si můžeš loknout sama, matko. Takhle to holt chodí. Ale vojančina není to nejhorší. Chceš, aby tě válka živila, ale sebe a svoje děti do ní angažirovat nechceš, co?

Matka Kuráž Teď budeš muset táhnout s bratrem, Katrin.

(Oba, bratr a sestra, se zapřáhnou do vozu. Matka Kuráž vykročí s nimi. Vůz hrčí dál)

Kaprál *(za nimi hledí)* Chce z války živa být
Musí jí proto řádně zaplatit.

2

V LETECH 1625 a 1626 TÁHNE MATKA KURÁŽ S HOUFY ŠVÉDSKÉHO VOJSKA POLSKEM. PŘED PEVNOSTÍ WALLHOF SE OPĚT SETKÁ SE SYNEM. - ŠŤASTNÝ PRODEJ KAPOUNA A VELKÉ DNY ODVÁŽNÉHO SYNA.

(Stan Vrchního velitele.

Vedle kuchyň. Dunění děl. Kuchař v rozepři s Matkou Kuráží, která chce prodat kapouna)

Kuchař Šedesát halířů za takovýho chcípáka?

Matka Kuráž Tohle vypasený zvíře že je chcípák? A že by šedesát halířů bylo moc pro vrchního velitele, kterej si potrpí na fajnový žrádýlko? Nechci to vidět, až nebudete mít nic k obědu.

Kuchař Takovejch dostanu za desetník tucet hned za rohem.

Matka Kuráž Cože, takovýho kapouna hned za rohem? Za oblíhání, když kdekomu lezou hladem oči z důlků? Takhle polní krysu, a to ještě s bídou, poněvadž vojáci všechny sežrali! Jak se někde nějaká vychrtlá krysa objeví, hned je jí pět chlapů v patách a běhají za ní půl dne. Padesátník za tak obrovskýho kapouna při obležení přece není moc.

Kuchař Copak oni nás oblíhají? My přece oblíháme je, vpravte si to už konečně jednou do kotrby.

Matka Kuráž Ale k žrádlu nemáme taky nic, dokonce ještě míň než ty ve městě. Natahali tam přece všechno možný. Dávají si tam prej do nosu. A my? Byla jsem u sedláků, nemají nic.

Kuchař Mají. Ale nedají.

Matka Kuráž *(vítězoslavně)* Nic nemají. Na huntě jsou. Tak je to. Z posledního melou. Do čeho kousnout nemají. Viděla jsem, jak vyhrabávají kořínky. Po vyvařeným řemenu by se utloukli. Takhle to vypadá. A já mám dát takovýho kapouna za čtyřicet halířů!

Kuchař Za třicet, ne za čtyřicet. Řek jsem za třicet.

Matka Kuráž Poslyšte, to není obyčejnej kapoun. Byl tak talentovanej, že prej žral jedině tehdá, když mu hráli. Měl prej dokonce svůj zamilovanej marš. A uměl počítat, tak byl inteligentní. A to by mělo bejt čtyřicet halířů moc? Vrchní velitel vám utrhne hlavu, jestli pro něj nebudete mít nic k obědu.

Kuchař Tak se koukněte, co udělám! *(Vezme kus hovězího a chce se do něho pustit nožem)* Tady je kus hověziny, tu upeču. Máte teda poslední možnost si to rozmyslet.

Matka Kuráž Jen si ji klidně upečte. Je od loňska.

Kuchař Od včerejška je. Sám jsem toho vola viděl ještě včera pobíhat. Osobně.

Matka Kuráž To teda musel smrdět už za živa.

Kuchař Když bude třeba, můžu ho vařit třeba pět hodin. To by bylo, aby nezměk.

Matka Kuráž Přidejte hodně pepře, aby ten smrad pana vrchního velitele neomráčil.

(Do stanu vstupuje Vrchní velitel, Polní kazatel a Eilif)

Vrchní velitel *(poplácává Eilifa po zádech)* Tak pojd', synu, pojd' ke svému vrchnímu veliteli! Budeš mi sedět po pravici. Jako zbožný bojovník jsi vykonal hrdinský čin. A žes to udělal pro Pánaboha a v boji za víru, toho si cením obzvláště. Jakmile dobudu města, dostaneš zlatou sponu. Přišli jsme spasit jejich duše, a co dělají ti nestydatí, ukoptění, zatracení sedláci? Odhánějí nám svůj dobytek! A přitom ho strkají svým kněžourům horem dolem; ale tys je naučil móresům. Pojd', naliju ti korbek červeného, vypijem ho na ex.

(Oba tak činí)

Polnímu kazateli nakašleme, je zbožný. A co bys takhle rád k obědu, drahoušku?

Eilif Flák masa bych si dal!

Vrchní velitel Kuchaři, maso!

Kuchař Ví, že tady nic není, a ještě si přivede hosty.

(Matka Kuráž ho zarazí, protože chce naslouchat)

Eilif Člověku vytráví, když pere do sedláků.

Matka Kuráž Božínku, to je můj Eilif!

Kuchař Kdo?

Matka Kuráž Můj nejstarší. Dva roky jsem ho neviděla. Ukradli mi ho na silnici. To si ho teda musejí považovat, když ho sám vrchní velitel zve na oběd. A co máš k jídlu? Nic! A slyšels, co by host rád: maso! Radím ti, kup rychle toho kapouna. Za zlatku je tvůj!

Vrchní velitel *(usedl s Eilifem a zařve)* Lambe, ty lotře kuchařská, něco k jídlu, nebo z tebe nadělám fašírku!

Kuchař Kčertu, dej to sem, ty vyděračko!

Matka Kuráž Já myslela, že je to chcípák.

Kuchař No a není? Sem s ním, padesát halířů je za něj nekřesťansky moc!

Matka Kuráž Řekla jsem zlatku. Pro mýho nejstaršího, pro váženého hosta pana vrchního velitele, není nic moc drahý.

Kuchař (*jí dá peníze*) Tak ho aspoň oškubej, než rozdělám oheň.

Matka Kuráž (*se posadí a škube kapouna*) Ten bude koukat, až mě uvidí. Je to z mejch kluků ten odvážnej a chytřej. Mám ještě hloupýho, ale ten je zato poctivost sama. A dcera je nijaká. Ale aspoň nemluví, a to taky není k zahození.

Vrchní velitel Napij se ještě, synu, je to moje zamilované falemské, už ho mám jen soudek, nebo nanejvýš dva. Ale když vidím, že v mém vojsku dosud nevymřela pravá víra, tak ať mě to něco stojí! A duchovní pastýř se na nás bude zas jen koukat, poněvadž pořád jen káže, ale poradit nedokáže. A teď nám, milý Eilife, hezky podrobně vyliči, jak se ti podařilo ty sedláky obalamutit a chytit těch dvacet dobytčat. Jen aby je brzy přivedli!

Eilif Za den, nanejvýš za dva jsou tady.

Matka Kuráž To je od mého Eilifa ohleduplný, že sem ty voly přžene až zejtra, jinak byste o toho kapouna už nestáli.

Eilif Inu, bylo to tak: Dověděl jsem se, že sedláci chtějí voly, co poschovávali v lesích, tajně, hlavně v noci, vodehnat do nějakýho háje. Ti z města si tam pro ně měli přijít. Řek jsem si: Jen ať si ten svůj dobytek klidně seženou do houfu, najdou ho spíš než já. A svým lidem jsem udělal na maso laskominy - dva dny jsem jim ten jejich beztak hubenej přiděl ještě přiškrtl, že už se jim sbíhaly sliny, jak jen zaslechli slovo, co začínalo nějak podobně jako maso, třeba masakr.

Vrchní velitel To bylo od tebe chytré.

Eilif Snad. Všecko ostatní byla maličkost. Jenže sedláci měli klacky a bylo jich třikrát tolik. Pustili se do nás jako diví a čtyři z nich mě zatlačili do houští, vyrazili mi zbraň z ruky a křikli: Vzdej se! Co dělat, říkám si, nadělají z tebe guláš.

Vrchní velitel A cos tedy udělal?

Eilif Dal jsem se do smíchu.

Vrchní velitel Co žes udělal?

Eilif Dal jsem se do smíchu. A tak jsme se nakonec dostali do řeči, slovo dalo slovo a já začal rovnou smlouvat. Dvacet zlatých za vola je moc, říkám, a nabízím patnáct. Jako bych chtěl zaplatit. A oni jsou celí vyjevený a drbou se za ušima. A já jsem se bleskurychle shýbnul po šavli a rozsekal jsem je na cucky. Nouze přeci nezná slitování, no ne?

Vrchní velitel Co tomu říkáš, duchovní pastýři?

Polní kazatel Přísně vzato, v bibli nic takového nestojí, ale náš Pán dokázal z pěti chlebů vyčarovat pět set, a proto žádná nouze nebyla. Mohl tedy také právem žádat, aby každý miloval bližního svého. Lidé byli syti. Dnes je tomu ovšem jinak.

Vrchní velitel (*se směje*) Docela jinak. Teď ti přece jen lok dám, ty farizeji. (*Eilifovi*) Rozsekal jsi je na cucky, to je dobře! Aspoň se moji udatní vojáci pořádně nadlábnou. Neříká

se v Písmu: Cožkoli jste učinili jednomu z bratří těchto mých, mně jste učinili? A co tys jim učinil? Sehnal jsi jim chutnou krmí z hovězího, poněvadž na plesnivý chleba nejsou zvyklí. Dříve si dokonce v přilbách připravovali své studené mísy z housek a vína, než se pouštěli do boje za Pánaboha.

Eilif Ano, bleskurychle jsem se shýbnul pro šavli a rozsekal jsem je na cucky.

Vrchní velitel V tobě je skryt mladý Caesar. Mělo by ti být popřáno spatřit krále.

Eilif Viděl jsem ho zdálky. Je tak vznešený. Chtěl bych si ho vzít za vzor.

Vrchní velitel Něco z něho už v sobě máš. Vážím si tak udatného vojáka, jako jsi ty, Eilife. S takovým jednám jako s vlastním synem. (*Vede ho k mapě*) Podívej se na situaci, Eilife; zbývá toho ještě moc a moc.

Matka Kuráž (*která naslouchala a teď zlostně škube kapouna*) Musí to bejt moc špatnej vojevůdce.

Kuchař Nenažranej, to jo, ale proč špatnej?

Kuchař Že potřebuje odvážný vojáky. Proto. Kdyby uměl vymyslet pořadnej válečnej plán, tak by nepotřeboval odvážný vojáky. Stačili by mu vobyčejný. A vůbec: když je někde moc velikánskejch ctností, tak to tam zaručeně smrdí.

Kuchař Já myslel, že zrovna ctnosti svědčej o tom, že je všecko v pořádku.

Matka Kuráž Co vás vede! Zrovna naopak. A proč? Když vojevůdce nebo král je pořadnej hlupák a když svý lidi vede do srabu, pak potřebuje, aby byli udatný, to je taky ctnost. Když je velká držgrešle a naverbuje málo vojáků, pak aby to byli samí Herkulesové. A když je lajdák a o nic se nestará, pak aby byli zase mazaný jako lišky, jinak zhebnou. Navíc musejí být náramně věrný, když toho po nich pořád tolik chce. Samý ctnosti, který pořádná zem a dobrej král a vojevůdce nepotřebujou. V pořadnejch zemích nepotřebujou ctnosti, všichni lidi můžou bejt docela obyčejný a pro mě za mě zbabělí - a nemusejí bejt nijak zvlášť chytrý.

Vrchní velitel Vsadím se, že tvůj otec byl voják.

Eilif Dokonce prý velkej. Matka mě proto varovala. Znam o tom písničku.

Vrchní velitel Zazpívej nám ji! (*Zařve*) Co bude s tím jídlem?

Eilif Jmenuje se: Píseň o ženě a vojáku. (*Zpívá a tančí při tom válečný tanec se šavlí*)

Ach ohně - ty žhnou, ostrý nože - ty tnou
Voda spolgne ty, co se v ní plaví.
Jak přemůžeš led? Pryč z vojny a hned!
Tak žena vojáku praví.
Ten v hlavní svý však olovo má
Uslyšel buben a jenom se smál:
Jít do vojny neškodí zdraví!

My na sever jdeme, a pak na jih jdem zas;
Copak něco nám může kdy zlomit vaz?
Tak ženě vojáci praví.

Ach, bude se kát ten, kdo nedbá mých rad
Koho stařecký moudrosti znaví.
Kam troufáš si? Ne! To dopadne zle!
Tak žena vojáku praví.
Voják, co bez nože nemoh se hnout
Jí do tváře smál se a pak přebrodil proud.
Že voda mu nahlodá zdraví?
Měsíc až nad střechou bude se skvět
My se vrátíme domů, vem na to jed!
Tak ženě vojáci praví.

Matka Kuráž (*zpívá v kuchyni pokračování a tluče pň tom lžící do hrnce*)

Ach, ty zmizíš jak dým! Ba i s teploučkem svým
My nebudem hřát se z tvý slávy!
Ach, jak rychle jde dým! Budiž Pánbůh i s ním!
Tak žena o muži praví.

Eilif Co to?

Matka Kuráž (*zpívá dál*)

Voják, co bez nože nemoh se hnout
Sám pod nožem pad a uchopil ho proud
Voda spolkla ty, co se v ní plaví.
Studený měsíc už nad střechou stál
Vojáka proud plavil po ledě dál.
A co vojáci ženě teď praví?

Ach, on zmizel jak dým, všechno teplo šlo sním
Nemohla jste se hřát z jeho slávy.
Ach, musí se kát ten, kdo nedbal mých rad.
Tak žena vojákům praví.

Vrchní velitel V kuchyni se dneska nějak odvažují.

Eilif (*zašel do kuchyně. Obejme matku*) Takovýhle shledání! Kde jsou ostatní?

Matka Kuráž (*v jeho objetí*) Všichni jsou jako rybičky. Švejc se stal colmistrem u Druhého regimentu; tam se mi aspoň do ničeho nezaplete. Vytáhnout ho úplně ze všeho se mi nepovedlo.

Eilif A co tvoje nohy?

Matka Kuráž Inu, ráno se holt dostávám těžko do bagančat.

Vrchní velitel (*k nim přistoupil*) Tak ty jsi jeho matka. Doufám, že máš pro mě ještě víc takových synů.

Eilif Jestli já nemám štěstí: sedíš tady v kuchyni a slyšíš, jak tvýho syna vyznamenávají!

Matka Kuráž Jo, to jsem slyšela. *(Dá mu políček)*

Eilif *(se chytne za tvář)* To je za to, že jsem pochytal ty voly?

Matka Kuráž Ne. Za to, že ses nevzdal, když se na tebe ty čtyři vrhli a chtěli z tebe nadělat guláš. Neučila jsem tě, že máš na sebe dávat pozor, ty finskej čerte?

(Vrchní velitel a Polní kazatel se smějí)

3

ZA DALŠÍ TŘI ROKY SE MATKA KURÁŽ DOSTANE S ČÁSTMI FINSKÉHO REGIMENTU DO ZAJETÍ. DCERU ZACHRÁNÍ, STEJNĚ I VŮZ, POCTIVÝ SYN JÍ VŠAK ZEMŘE.

(Polní ležení.

Odpoledne. Na žerdi prapor pluku. Matka Kuráž natáhla od svého vozu, který je bohatě ověšen různým zbožím, šňůru k velkému dělu, na němž skládá s Katrin prádlo. Při tom vyjednává se zbrojmistrem o pytel kulí. Švejcar, teď v mundúru colmistra, přihlíží. Pohledná osůbka Yvette Pottierová šije cosi na pestrém kloboučku; před ní stojí sklenka pálenky. Yvette je v punčochách a má vedle sebe červené střevíčky s vysokými podpatky)

Zbrojmistr Dám vám ty kule za dvě zlatky. Je to skoro zadarmo. Potřebuju peníze, poněvadž obrist už dva dni chlastá s oficíry a kořalka došla.

Matka Kuráž To je erární munice. Kdyby ji u mě našli, tak přijdu před válečnej soud. Vy lumpové prodáváte kule, a mančaft pak nemá čím střílet na nepřítele.

Zbrojmistr Nebud'te tak zlá. Ruka ruku myje.

Matka Kuráž Erární majetek nekupuju. Za takovou cenu ne.

Zbrojmistr Můžete to ještě dnes večer nenápadně prodat za pět, třeba i za osm zlatek zbrojmistrovi od Čtvrtých. Stačí, když mu vystavíte stvrzenku na dvanáct zlatých. Je už docela bez munice.

Matka Kuráž A pročpak to neuděláte sám?

Zbrojmistr Poněvadž mu nevěřím. Jsme kamarádi.

Matka Kuráž *(vezme pytel)* Tak to sem dej. *(Katrin)* Odnes to dozadu a vyplat' mu půldruhý zlatky. *(Na zbrojmistrův protest)* Řekla jsem půldruhý zlatky.

(Katrin odvléká pytel, zbrojmistr jde za ní. Matka Kuráž Švejcarovi)

Tumáš spodky, pořádně si je ulož! Je říjen, co nevidět můžou přijít mrazy. Naschvál říkám "můžou", poněvadž jsem se časem přesvědčila, že nic z toho, o čem si člověk myslí, že musí přijít, nakonec přijít nemusí, ani jiná roční doba. Ale ta tvoje plukovní kasa v pořádku bejt musí, ať přijde co přijde. Máš ji v pořádku?

Švejcar Mám, matko.

Matka Kuráž Nezapomeň, že tě udělali colmistrem, jedině, že seš poctivej, a ne snad že bys byl odvážnej jako třeba tvůj bratr, a hlavně že seš takovej prostáček, poněvadž tebe by jistě nenapdlo s tím utýct, tebe ne. To mě vopravdu uklidňuje. A ať mi ty spodky někam nezašantročíš!

Švejcar Kdepak, matko, dám si je pod slavník. *(Chce jít)*

Zbrojmistr Jdu s tebou, colmistře.

Matka Kuráž Ale ty vaše figle ho neučte!

(Zbrojmistr odejde bez pozdravu se Švejcarem)

Yvette *(mu mává)* Taky bys moh pozdravit, zbrojmistře!

Matka Kuráž *(Yvettě)* Nevidím je ráda spolu. To není společnost pro mýho Švejcara. Ale že se ta válka docela pěkně rozbíhá! Než se do ní všechny země dostanou, uteče pět šest let jako voda. Trochu filipa a opatrnosti, a můžu z toho mít dobrej kšeft. Nevíš, že při svý nemoci nemáš dopoledne pít?

Yvette Kdo říká, že jsem nemocná? To jsou sprostý pomluvy!

Matka Kuráž Všichni to říkají.

Yvette Poněvadž všichni lžou. Matko Kuráži, jsem už z toho zoufalá. Kvůli těm lžím všichni kolem mě choděj jak kolem nasmrádlý ryby. K čemu si vlastně ještě upravuju klobouk? *(Odhodí ho)* Proto taky po ránu piju, nikdá jsem to nedělala, jsou z toho vrásky. Ale teď je mi všechno jedno. U Druhýho finskýho mě všichni znají. Měla jsem zůstat doma, když mě ten můj prvej nechal. Pro našince pejcha není. Musíš umět spolknout každý svinstvo, jinak to jde s tebou z kopce.

Matka Kuráž Jen mi tady před mou nevinnou dcerou zase nezačínej o svým Pietrovi a o celý ty historii.

Yvette To by zrovna měla slyšet, aby si dala pozor. Kdepak láska!

Matka Kuráž Tý se žádná neubrání!

Yvette Pak jí to teda všechno povím, aspoň se mi uleví. Začalo to tím, že jsem vyrostla v krásnejch Flandrech. Nebejt toho, tak jsem ho nikdá nepoznala a neseděla bych teď tady v Polsku. Byl vojenskej kuchař, takovej blondák, Holanďan, ale hubenej. Katrin, s hubenejma si nic nezačínej - ale to jsem tehdá ještě nevěděla. Ani to, že už tenkrát měl ještě jinou a že mu všichni říkali Pieter Lulkař, poněvadž nevyndal lulku z huby ani při milování, tak mu to bylo všední.

(Zpívá "Píseň o sbratření")

Sedmnáct let mi bylo
Když nepřítel k nám vpad.
Pak odložil náhle šavli
Jak přítel šel mi ruku dát.
A po májové mši
Noc přišla nejsladší
A šiky stály sevřeny.
Pak bubny bily, jak je zvyk
Pak za keř vzal nás protivník -
A došlo k sbratření.

Nepřátel bylo mnoho
Ten můj, to kuchař byl
Odporný býval mi ve dne

Však v noci vždy mě uchvátil.
Ach, po májové mši
Noc přijde nejsladší
A šiky stojí sevřeny.
Pak bubny bijí, jak je zvyk
Za keř nás vezme protivník
Dochází k sbratření.

Láska, již cítila jsem
Nadpozemský byl cit
Že mám ho, ach, tolik ráda
Nechtěli naši pochopit.
A jedno jitro mdlý
Nastalo hoře mý
Vyřízen vzorně stanul šik.
Zvuk bubnů letěl náměstím
Z našeho města s milým mým
Odcházel protivník.

Vypravila jsem se bohužel za ním, ale nikdá jsem ho nezastihla. Už je to pět let.
(*Odvrávorá za vůz*)

Matka Kuráž Nechalas tady ležet klobouk!

Yvette Ať si ho veme, kdo chce.

Matka Kuráž Tak se z toho aspoň pouč, Katrin, a s vojáckým pronárodem si nikdá nic nezačínej. Láska je nadpozemská moc, varuju tě před ní. Ani s těma, co nejsou u armády, to není med. Každěj ti nakuká, že by nejradši líbal zem, po který chodíš, a nakonec abys mu dělala služku. Ale když už jsem u toho: Jestlipak sis včera umyla nohy? Buď ráda, že seš němá, aspoň si nikdá neodporuješ a nemáš chuť ukousnout si jazyk, když jsi někomu pověděla pravdu. Němota je dar od Pánaboha. Ale tady jde kuchař od vrchního velitele, copak ten asi chce?

(*Kuchař a Polní kazatel přicházejí*)

Polní kazatel Nesu vám vzkaz od syna, od Eilifa, a kuchař šel hned se mnou, poněvadž jste na něho udělala dojem.

Kuchař Šel jsem s ním jedině proto, abych se nalokal čerstvého vzduchu.

Matka Kuráž To tady můžete, jestli se budete chovat slušně. Ale i kdyby ne - na vás bych stačila. A jaképak vzkaz mi nesou? Žádný peníze nazbyt nemám.

Polní kazatel Vlastně jsem měl něco vyřídit bratrovi, panu colmistrovi.

Matka Kuráž Ten už tady není a jinde ho taky nenajdete. Švejcar není Eilifův colmistr. Ať ho neuvádí v pokušení a má rozum. (*Dá mu peníze z brašny, kterou má přehozenou přes rameno*) Tohle mu dejte, je to hřích, takhle špekulovat na mateřskou lásku, měl by se stydět.

Kuchař Co nevidět bude muset vyrazit s regimentem, a kdoví, jestli se ještě vůbec vrátí. Měla byste něco přidat, aby vás to dodatečně nemrzelo. Vy ženský jste moc přísný, ale potom toho litujete. Takhle sklenička kořalky - co by vám to ublížilo! Ale vy - kdepak! A najednou je chlap pod drnem a zpátky si ho už nevyhrabete.

Polní kazatel Jen se mi nerozbrečte, kuchaři. Padnout ve válce je milost a žádný neštěstí. A proč? Poněvadž se válčí za víru. Není to žádná obyčejná válka, ale úplně zvláštní. Vede se za víru, a proto jí taky Pánbůh přeje.

Kuchař To je správný. Je to válka, v který se sice pálí, loupí a morduje - a sem tam i třeba trochu przní, ale ode všech jiných válek se liší tím, že je to válka za víru, to je jasný. Ale bez žízně se taky neobejde, to musíte přiznat.

Polní kazatel (*Matce Kuráži, ukazuje na Kuchaře*) Snažil jsem se mu to vymluvit, ale tvrdil, že jste mu učarovala, že se mu o vás zdá.

Kuchař (*si zapaluje lulku*) To já jen proto, abych dostal sklenku pálenky z vašich hezkých rukou, o nic víc nešlo. Ale doplatil jsem na to dost už tím, že mi kazatel celou cestu vykládal takový vtipy, že se dotedka červenám.

Matka Kuráž A v duchovním rouše! Budu vám muset nalejt, jinak mi z dlouhý chvíle ještě uděláte nemravnej návrh.

Polní kazatel Ejhle pokušení! - pravil dvorní kazatel - a podlehl mu. (*Jde a ohlédne se po Katrin*) A copak je tohle za sympatickou osobu?

Matka Kuráž To není žádná sympatická osoba, to je slušná osoba.

(Polní kazatel a Kuchař odcházejí s Matkou Kuráží za vůz. Katrin se dívá za nimi a zamíří pak od prádla ke kloboučku. Zvedne jej a usedne, aby si obula červené střevičky. Zezadu je slyšet Matku Kuráž, jak politizuje s Polním kazatelem a Kuchařem)

Matka Kuráž Poláci tady v Polsku se do toho neměli míchat. Pravda, náš král k nim vtrh s vojskem. Ale Poláci se začali plíst do svejch vlastních záležitostí, místo aby koukali udržet mír, a napadli krále, zrovna když poklidně táh jejich zemí. A tím porušili mír, a krev padá proto na jejich hlavy.

Polní kazatel Náš král při tom myslel jen a jen na jejich svobodu. Císař uvrhl všechny do poroby, Poláky stejně jako Němce, a král je musel osvobodit.

Kuchař Přesně tak, kořalka je výborná, vaše tvář mě nevoklamala, ale když už mluvíme o králi: svobodu, kterou chtěl zavést v Německu, si dal slušně zaplatit tím, že zaved ve Švédsku daň ze soli, což prej chudýmu lidu přišlo dost draho. A navíc pak ještě musel dát Němce zavírat a čtvrtit, poněvadž se nechtěli rozloučit s nesvobodou, do který je císař uvrh. Samozřejmě, když někdo ne a ne zatoužit po svobodě, pak holt s králem nebyla legrace. Napřed chtěl před zlejma lidma a hlavně před císařem ochránit jenom Poláky, ale s jídlem roste chuť, a tak vzal pod ochranu celý Německo. Dost dlouho se tomu ouspěšně bránilo. A tak milej král měl za všechnu dobrotu jen zlobení a výdaje, který zase musel vymáhat daněma; vyvolalo to sice zlou krev, ale nedal se tím odradit. Měl na svý straně

jednu záštitu - slovo boží, a to bylo jeho štěstí. Jinak by se ještě říkalo, že to udělal jen kvůli vlastnímu prospěchu a zisku. Ale takhle měl vždycky čistý svědomí, a na tom mu nejmíc záleželo.

Matka Kuráž Na vás se hnedka pozná, že nejste Švéd, jinak byste o hrdinným králi takhle nemluvil.

Polní kazatel Jíte koneckonců jeho chléb.

Kuchař Já jeho chleba nejím, já mu ho pečů.

Matka Kuráž Nikdo nad ním nemůže zvítězit. Proč? Poněvadž mu lidi věřej. *(Vážně)* Když člověk poslouchá ty hlaváče nahoře, tak má dojem, že vedou válku jen z bohabojnosti a pro samý dobro a krásu. Ale jak tomu šáhnete pořádně na zub, poznáte, že tak blbí nejsou. Válčejí jedině pro zisk. Jinak by se jim na to obyčejný lidi, jako já, taky vykašlali.

Kuchař Tak, tak.

Polní kazatel Jako Holandřan byste také udělal dobře, kdybyste si prohlédl prapor tady na žerdi, dříve než v Polsku vyslovíte nějaké mínění.

Matka Kuráž Dobrý evandělíci vždycky a všade! Na zdraví!

(Katrin si nasadila Yvettin klobouk a prochází se, napodobujíc její chůzi. Náhle se ozve dunění děl a střelba. Bubnování. Matka Kuráž, Kuchař a Polní kazatel se vyřítí za vozem, oba poslední ještě se sklenkami v rukou. Zbrojmistr a jakýsi voják přiběhnou k dělu a snaží se je odtlačit)

Matka Kuráž Copak? Musím přeci napřed uklidit prádlo, chlapi sakramentský. *(Snaží se zachránit prádlo)*

Zbrojmistr Katolíci! Přepadli nás! Abysme se vůbec odsud dostali! *(Vojákovi)* Odtáhni ten kanón! *(Běží dál)*

Kuchař Pánbůh s náma, musím za vrchním velitelem. Kuráži, přijdu zas některej den na kus řeči. *(Pádí pryč)*

Matka Kuráž Počkejte, nechal jste tady lulku!

Kuchař *(zdálky)* Schovejte mi ji! Budu ji potřebovat!

Matka Kuráž Zrovna teď, když se nám obchod trošku rozběh.

Polní kazatel Abych tedy šel také. Jestli je ovšem nepřítel blízko, tak by to mohlo být nebezpečné. Blahoslavení pokojní, říká se ve válce. Kdybych si tak mohl přehodit nějaký kabát.

Matka Kuráž Kabáty nepůjčuju, i kdyby to mělo stát život. S tím mám špatný zkušenosti.

Polní kazatel Ale já jsem mimořádně ohrožen pro svou víru.

Matka Kuráž *(mu dojde pro plášť)* Dělán to namouduši proti vlastnímu svědomí. Už ať jste pryč!

Polní kazatel Srdečný dík! Jste šlechetná. Ale snad bych udělal lépe, kdybych tady přece jen zůstal. Mohl bych totiž vzbudit podezření a upozornit na sebe nepřítele, kdyby mě viděl utíkat.

Matka Kuráž *(vojákovi)* Tak přeci nech ten kanón stát, vosle! Kdopak ti to zaplatí? Nech si ho u mě, stálo by tě to krk.

Voják *(běží pryč)* Dosvědčíte mi, že jsem udělal, co jsem moh.

Matka Kuráž Přísámbůh! *(Spatří dceru s kloboučkem)* A co ty s tím kurevnickým kloboučkem? Hned tu hučku sundáš! Přeskočilo ti? Teď, když se blíží nepřítel?

(Strhne Katrin klobouček z hlavy)

Chceš, aby si tě všimli a udělali z tebe děvku? A ty střevíce si taky vobula, jank bláznivá! Dolů s nima!

(Chce jí je stáhnout)

Božinku, pane kazateli, pomozte jí sundat ty boty! Hned se vrátím. *(Běží k vozu)*

Yvette *(přichází, pudruje se)* Co tomu říkáte? Jsou to katolíci. Kde mám klobouček? Kdopak mi ho pošlapal? Můžu snad takhle chodit, až tady budou katolíci? Co si o mně pomyslí? Ani zrcátko nemám. *(Polnímu kazateli)* Jak vypadám? Nejsem moc napudrovaná?

Polní kazatel Ujde to.

Yvette A kde mám červený střevíčky?

(Nenajde je, poněvadž Katrin schová nohy pod sukni)

Nechala jsem je tady. Teď abych šla do stanu bosá. To bude vostuda! *(Odejde)*

(Přiběhne Švejcar a nese malou kazetu)

Matka Kuráž *(přichází s plnou hrstí popela. Ke Katrin)* Tak tady mám popel! *(Švejcarovi)* Co to vlečeš?

Švejcar Plukovní kasu.

Matka Kuráž Zahod' jí! S colmistrováním je konec!

Švejcar Svěřili mi ji. *(Odchází dozadu)*

Matka Kuráž *(Polnímu kazateli)* Sundej to duchovní roucho, kazateli, nebo ti ani kabát nepomůže, poznají tě. *(Pomaže Katrininu tvář popelem)* Drž! Tak, trochu špíny, a

budeš mít pokoj. Takový neštěstí. Polní hlídky se ožraly. Říká se: Postav svíci pod kbelec. Voják, zvláště katolický, a čistej obličej, a z holky je našup kurva. Po celý tejdny jim nedají nažrat, a když se pak při plundrování trochu nacpou, hned se pustějí do ženskejch. Tak, a teď ať si přijdou! Ukaž, jak vypadáš? Docela to ujde. Jako kdybys zrovna kydala hnůj. Co se třeseš? Takhle se ti nemůže nic stát. (*Švejcarovi*) Kdes nechal tu kasu?

Švejcar Myslel jsem, že by jí bylo nejlíp ve voze.

Matka Kuráž (*zděšeně*) Co, u mě ve voze? Seš blázen? Jak se člověk chvílku nekouká... Všecky tři nás oběsí.

Švejcar Tak ji dám někam jinam. Nebo s ní uteču.

Matka Kuráž Tady zůstaneš, na to je pozdě.

Polní kazatel (*zpola převlečen*) Můjtybože, prapor!

Matka Kuráž (*stáhne plukovní prapor*) Majngote! Člověk už o něm pomalu ani neví. Pětadvacet let ho mám.

(*Hřmění děl sílí*)

(*Dopoledne o tři dny později. Dělo je pryč. Matka Kuráž, Katrin, Polní kazatel a Švejcar sedí sklíčeně u jídla*)

Švejcar Už třetí den tady sedím s rukama v klíně a pan kaprál, co byl na mě vždycky tak hodnej, se možná začne pomalu ptát: Kdepak je Švejcar s kasou a žoldem?

Matka Kuráž Buď rád, že tě nevyčmuchali.

Polní kazatel Co mám říkat já? Také tady nemohu konat pobožnost, zle by se mi to vyplatilo. Říká se sice: Co na srdci, to na jazyku, ale třikrát běda, kdyby mi ujel.

Matka Kuráž Tak, tak. Jeden mi tady sedí s vírou a druhej s kasou. Ani nevím, co je nebezpečnější.

Polní kazatel Jsme teď prostě v rukou božích.

Matka Kuráž Nemyslím, že by s náma bylo už tak zle, ale spát v noci stejně nemůžu. Kdyby nebylo tebe, Švejcare, bylo by všechno lehčí. Já jsem si to myslím jakžtak zaonačila. Řekla jsem jim, že jsem proti Ancikristovi, proti tomu Švédovi rohatýmu, a že jsem na vlastní oči viděla, že má levej roh trochu vodřenej. A uprostřed vejslechu jsem se zeptala, kde by se daly koupit svěcený svíčky, ale ne moc draho. Umím to s nima, poněvadž Švejcara otec byl katolík a kolikrát si z toho všeho dělal šprt'ouchlata. Tak docela mi samozřejmě neuvěřili, ale co měli dělat, když nemají u pluku markytánky. A tak přimhouřili voko. Třeba na tom ještě vydělám. Jsme zajatý, ale asi jako veš v kožiše.

Polní kazatel Mléko je dobré. Pokud jde ovšem o množství, budeme teď zřejmě musít náš švédský apetýt poněkud krotit. Porazili nás prostě.

Matka Kuráž Koho že porazili? Vítězství a porážky hlaváčů tam nahoře a nás tady dole se přece chvílema vůbec nekrejou. Dokonce se stane, že porážka je pro ty dole vlastně vítězství. Ztratěj čest, ale jináč nic. Pamatuju se, že náš vrchní velitel jednou v Livonsku dostal od nepřítele tak na frak, že na mě v tom zmatku dokonce zbyl z bagáže šiml. Táh mi potom káru celejch sedum měsíců, dokud jsme nevítežili a nepřišla revize. Ale obecně se dá říct, že nám prostejm lidem přijde draho jak vítězství, tak porážka. Pro nás je nejlepší, když se politika tak nějak nehne z fleku. *(Švejcarovi)* Jez!

Švejcar Nechutná mi. Jak má kaprál vyplatit žold?

Matka Kuráž Na útěku se žold nevyplácí.

Švejcar Vyplácí, mají na to nárok. Bez žoldu nemusejí utíkat. Ani krok nemusejí udělat.

Matka Kuráž Švejcare, tvoje svědomitost mi skoro až nahání strach. Měla jsem tě sice k tomu, abys byl poctivej, poněvadž jsi moc chytrosti nepobral, ale všecko má svý meze. Zajdu teď s kazatelem koupit katolickou fangli a maso. Tak jako on nedokáže vybrat maso žádněj, jde najisto jak náměsíčník. Myslím, že pozná pěkněj kousek podle toho, jak se mu začnou v hubě sbíhat sliny. Zaplat'pánbůh, že mi aspoň dovolujou obchodovat. Handlíře se nikdo neptá po víře, jedinej po ceně... A evandělický kalhoty taky hřejou.

Polní kazatel Jak pravil žebravý mnich, když byla řeč o tom, že luteráni obrátí v městech i na vesnicích všecko vzhůru nohama: Žebráků bude vždycky zapotřebí. *(Matka Kuráž zmizí ve voze)* Přece jen má nahnáno kvůli kase. Dosud si nás nevšimli, jako bychom všichni patřili k vozu, ale jak dlouho ještě?

Švejcar Můžu ji odklidit.

Polní kazatel To by bylo skoro ještě nebezpečnější. Co kdyby tě někdo viděl! Mají špehy. Včera ráno se najednou jeden přede mnou vynořil z příkopu, když jsem konal potřebu. Lekl jsem se, a jen taktak, že jsem ještě v sobě potlačil modlitbičku. Byla by mě prozradila. Myslím, že by si nejraději k lejnu čichli, jestli nepáchne protestanstvím. Ten špicl byl takový malý chcípák s páskou přes oko.

Matka Kuráž *(vylézá s košíkem z vozu)* Co jsem to našla, ty nestydo? *(Vítězoslavně zvedá do výše červené střevičky s vysokými podpatky)* Yvettiny červený střevičky! Klidně je sbalila. Poněvadž jste jí namluvil, že je sympatická osoba! *(Vloží je do košíku)* Vrátím je. Ukrást Yvettě boty. Když ta se huntuje pro peníze, tak tomu rozumím. Ale ty bys chtěla jen tak, pro potěšení. Říkám ti počkej, až bude mír. Jen žádnýho vojáka! S tím fintěním počkej, až bude mír!

Polní kazatel Mně se nezdá, že by se fintila.

Matka Kuráž Fintí se až dost. Jsem nejradši, když vypadá jako kámen v Dalarně, kde nic jinýho není a kde proto lidi říkají: Ani jsem si mrzáka nevším. Dokud bude taková, nic se jí nestane. *(Švejcarovi)* Tu kasu necháš tam, kde je! Slyšíš? A na sestru dáš pozor, potřebuje to. Ještě mě přivede do hrobu. Pytel blech by člověk spíš uhlídal než vás.

(Odchází s Polním kazatelem. Katrin uklízí nádobí)

Švejcar Na slunci jen tak v košili už dlouho sedět nebudem.

(Katrin ukazuje na strom)

Jo, listí žlutne.

(Katrin se ho posuňky ptá, jestli se nechce napít)

Nebudu pít. Přemejšším. *(Zámka)* Říká, že nemůže spát. Měl bych tu kasu přece jen přestěhovat jinam, věděl bych o skrýši. Přece jen mi dones sklenku.

(Katrin jde za vůz)

Strčím ji zatím do krčící díry u řeky. A zajdu pro ni možná ještě dnes v noci, někdy k ránu, a odnesu ji k regimentu. Jakkpak daleko mohli za tři dny utýct? Pan kaprál bude koukat! Příjemně jsi mě zklamal, Švejcare, řekne. Svěřím ti kasu, a ty ji doneseš zpátky!

(Když vyjde Katrin s plnou sklenkou za vozem, narazí na dva muže. Jeden z nich je Kaprál, druhý před ní uctivě smekne. Má přes oko pásku)

Muž s páskou Pozdrav pánbůh, slečinko. Neviděla jste tu někoho z kvartýru Druhého finského regimentu?

(Katrin, velmi polekaná, běží za bratrem a rozlévá při tom kořalku. Oba muži se po sobě podívají, a jakmile zahlédnou sedícího Švejcara, stáhnou se zpátky)

Švejcar *(se náhle probere ze zadumání)* Polovičku jsi vylila. Co to děláš za grimasy? Šťouchla ses do oka? Nerozumím ti. Musím pryč. Bude to tak nejlíp. *(Vstane)*

(Katrin se všemožně snaží, aby ho upozornila na nebezpečí. On ji však odstrkuje)

Rád bych věděl, co chceš. Myslíš to jistě dobře, chudinko, jen kdyby ses uměla vymáčknout. Co na tom, žes vylila pálenku? Vypiju ještě nejednu sklenku, a tak na týhle zvlášť nezáleží. *(Vynese z vozu pokladnu a skryje ji pod kabát)* Hned jsem zpátky. Už mě nezdržuj, nebo se rozzlobím. To se ví, že to myslíš dobře. Jen kdybys uměla mluvit.

(Poněvadž ho Katrin chce zadržet, políbí ji a pak se jí vytrhne a odejde. Katrin je zoufalá, pobíhá sem a tam, vyrážejíc krátké skřeky. Polní kazatel a Matka Kuráž se vracejí. Katrin se vrhne k matce)

Matka Kuráž Copak, copak? Seš celá bez sebe! Udělal ti někdo něco? Kde je Švejcar? Tak mi to pověz, Katrin, ale pořádně. Matka ti rozumí. Cože, ten parchant přece jen kasu odnes? Vomlátím mu ji o hlavu, pořouchlíkovi! Dej si načas a nežvaň! Pověz mi

to rukama, nemám ráda, když skučíš jako pes. Co si o tobě kazatel pomyslí? Ještě z tebe dostane psotník. Že tady byl někdo s jedním okem?

Polní kazatel Jestli to byl jednooký, tak je to špicl. Nechtyli Švejcara?

(Katrín vrtí hlavou, krčí rameny)

To by byl s námi ámen.

Matka Kuráž *(vyjme z košíku katolický prapor a Kazatel jej připevní k žerdi)* Vytáhněte novou fangli!

Polní kazatel Dobří katolíci vždy a všude.

(Zezadu je slyšet hlasy. Oba muži vlečou Švejcara)

Švejcar Pust'te mě, nic u sebe nemám! Vykloubíš mi ruku! Jsem nevinnej!

Kaprál Patří tenhle k vám? Znáte ho?

Matka Kuráž My? Odkud?

Švejcar Vůbec je neznám. Kdoví co jsou zač. Nemám s nima co dělat. Koupil jsem si tady jen voběd, stál deset krejcarů. Asi jste mě tu viděli sedět. Stejně byl přesolenej.

Kaprál A co vlastně vy jste zač?

Matka Kuráž Jsme pořádný lidi. A je pravda, že si tady koupil jídlo. Taky že mu připadalo moc slaný.

Kaprál Chcete nám namluvit, že ho neznáte?

Matka Kuráž Odkud bych ho znala? Neznám každýho. Nikoho se neptám, jak se jmenuje a jestli není pohan. Když zaplatí, pohan není. Seš snad pohan?

Švejcar Kdepak.

Polní kazatel Docela slušně tady seděl, ani hubu neotevřel. Leda při jídle. A to musel.

Kaprál A co ty jsi zač?

Matka Kuráž Ten mi jen pomáhá čepovat. Máte jistě žízeň. Donesu vám sklenku pálenky, určitě jste celí schvácený.

Kaprál Ve službě žádnou pálenku! *(Švejcarovi)* Něco jsi odnesl. Musels to schovat u řeky. Jak jsi šel, tak ti odstával kabát.

Matka Kuráž A byl to vůbec tenhle?

Švejcar S někým si mě pletete. Viděl jsem utíkat jednoho, co mu odstával kabát. Chytili jste nepravýho!

Matka Kuráž Myslím taky, že to bude mejlka. To není žádná vzácnost. Vyznám se v lidech, jsem Kuráž, zaručeně jste o mně už slyšeli, mě zná každej. A říkám vám: Tenhle vypadá poctivě.

Kaprál Pátráme po kase Druhého finského regimentu. A víme, jak vypadá ten, kdo ji má. Hledáme ho už dva dny. Seš to ty.

Švejcar Já to nejsem.

Kaprál A jestli ji nevydáš, máš odzvoněno, to ti nemusím říkat. Tak kde je?

Matka Kuráž (*naléhavě*) Přece by ji vydal, když ví, že by s ním byl jinak ámen. Na místě by řek: Mám ji, tady je, jste silnější. Takovej trouba není. Tak mluv, hlupáku, pan kaprál ti dává možnost!

Švejcar Když já kasu nemám.

Kaprál Tak hybaj s námi. Však my už to z tebe vytáhneme.

(Odvedou ho)

Matka Kuráž (*za nimi volá*) Řek by to. Takovej trouba není. Vykloubíte mu ruku! (*Běží za nimi*)

(Téhož večera. Polní kazatel a němá Katrin oplachují sklenice a čistí nože)

Polní kazatel Takové pády, že to jednoho postihne, biblická dějeprava zná. Jen si vzpomeňte na utrpení našeho Pána a Spasitele. Je o tom stará píseň. (*Zpívá "Hodinky"*)

V prvou denní hodinu
Krista s tváří bledou
K Pilátovi, pohanu
Jak vraha vedou.

Ten děl, že je nevinen
K smrti není zralý
A přece ho poslal ven
K Herodesu králi.

Krista v třetí hodinu
Pruty krutě bili
Na čelo mu korunu
Z trní nasadili.

Oděn v tógu posměšnou
A zohaven pěstí
Kříž svůj na svých ramenou
Sám si musil nésti.

V šest byl zcela obnažen
N kříž přibit hřeby
Krev proléval, samý sten
A modlil se k nebi.

Smáli se mu lidé v tvář
I ten po levici
Že i slunce svoji zář
Stáhlo z jeho lící.

O deváté Ježíš vzkřik
Chvilé hrozná, pustá
S octem žluč v ten okamžik
Dali mu v mdlá ústa.

Tu vypustil duši svou
Zem se zachvívala
A s oponou chrámovou
Pukla mnohá skála.

Lotrům v podvečerní čas
Zpřelámány hnáty
Ježíšovi kopím zas
Proboden bok svatý.

A krev s vodou vytéká
A chechtá se lůza.
Takto syna člověka
Tupili až hrůza.

Matka Kuráž (*přichází rozčilená*) Jde mu o krk. Ale s kaprálem prý je řeč. Jen nesmíme přiznat, že je to náš Švejcar, jinak by řekli, že jsme mu nadržovali. Dá se to vyřídit penězma. Ale kde je seberem? Nebyla tady Yvette? Potkala jsem ji cestou, ulovila už nějakýho obrista, třeba by jí markytánskej vůz koupil.

Polní kazatel Vy ho chcete opravdu prodat?

Matka Kuráž Kde mám vzít peníze pro kaprála?

Polní kazatel A z čeho chcete žít?

Matka Kuráž To je to.

(*Yvette Pottierová přichází se staříčkým Obristem*)

Yvette (*obejme Matku Kuráž*) Milá Kuráži, že se tak brzy shledáváme! (*Šeptem*) Není proti tomu. (*Nahlas*) To je můj dobrý přítel, radí mi v obchodních věcech. Doslechla jsem se totiž, že budete muset prodat vůz. Měla bych zájem.

Matka Kuráž Dát do zástavy, ne prodat, nemůžu se unáhlit, takovej vůz si člověk ve válečných dobách hned tak nepořídí.

Yvette (*zklamaně*) Do zástavy? Já myslela prodat. To teda nevím, jestli bych měla zájem. (*Obristovi*) Co ty na to?

Obrist Naprosto s tebou souhlasím, miláčku.

Matka Kuráž Jedině dát do zástavy.

Yvette Já myslela, že nutně potřebujete peníze.

Matka Kuráž (*pevně*) Peníze potřebuju, ale radši si nohy uběhám po někom, kdo mi na vůz půjčí, než abych rovnou prodala. Proč? Nás ta kára živí. Yvette, byla by to pro tebe příležitost, kdoví kdy se ti zas taková šikne a kdy najdeš jinýho přítele, kterej ti poradí. No ne?

Yvette Ano, můj přítel říká, abych to udělala, ale já nevím. Když nemám mít vůz natvalo... Měli bysme jej rovnou koupit. Že si to taky myslíš?

Obrist Taky myslím.

Matka Kuráž To si teda budeš muset najít něco jinšího, něco, co na prodej je. Možná že pochodíš, když si dáš načas a když tvůj přítel bude vochtnej tak tejdén dva s tebou chodit a hledat, možná že něco šikovnýho vobjevíš.

Yvette Tak jdem! Docela ráda se projdu. Obhlídnu všecko a zaručeně při tom na něco narazím. Že se, Poldíku, rád se mnou projdeš? A kdyby to mělo trvat třeba i čtrnáct dní. Kdypak byste káru vyplatila? Kdypak dostanete peníze?

Matka Kuráž Za takovejch čtrnáct dní bych je mohla vrátit, možná už za tejdén.

Yvette Jsem na rozpacích, Poldíku. Chéri, porad' mi!

(Vezme Obristu stranou)

Vím, že musí ten vůz prodat, o to strach nemám. A fendrych, ten blondák, však ho znáš, mi peníze rád půjčí. Je do mě celý pryč. Že prý mu někoho připomínám. Co mi radíš?

Obrist Před tím tě varuji. To není slušný člověk. Využije toho. Copak jsem ti neslíbil, zajičku, že ti něco koupím?

Yvette Copak to můžu od tebe přijmout? Jestli si ovšem myslíš, že by ten fendrych toho mohl zneužít, Poldíku... tak to od tebe přijmu.

Obrist To si myslím.

Yvette Tak ty mi to teda radíš?

Obrist Radím.

Yvette (*znovu Kuráži*) Můj přítel mi to radí. Napište mi kvitanci, a že mi pak vůz po těch dvou týdnech připadne se vším všudy. Hned to všechno sepíšeme. Těch dvě stě zlatých pak donesu. (*Obristovi*) Budeš se muset vrátit do tábora sám, přijdu za tebou. Musím napřed všechno prohlídnout, aby se mi z vozu nic neztratilo.

(*Políbí ho. Obrist odchází. Yvette vyleze na vůz*)

Bagančat je ale málo!

Matka Kuráž Yvette, teď není čas na dlouhý prohlížení tvého vozu - jestli je tvůj. Slíbilas mi, že promluvíš s kaprálem kvůli Švejcarovi. Nesmíme ztratit ani minutu, za hodinu prej má přijít před válečný soud.

Yvette Jen ty plátěný košile bych ráda spočítala.

Matka Kuráž (*ji stáhne za sukni z vozu*) Ty hyeno, Švejcarovi jde o krk! A ani slovo o tom, od koho nabídka je. Říkej spánembohem, že je to tvůj milej, jinak jsme všichni v bryndě, že jsme ho kryli.

Yvette Pozvala jsem si toho jednookýho do lesíka, jistě tam už bude.

Polní kazatel A nemusí to být hned celých dvě stě! Jdi až do stopadesáti, to úplně stačí.

Matka Kuráž Jsou to snad vaše peníze? Nepletě se mi do toho, to si vyprošuju. Však o tu svou cibulačku nepřijdete. Utíkej a dlouho nesmlouvej, jde mu o krk.

(*Strká Yvette pryč*)

Polní kazatel Nechtěl jsem se vám do toho plést, ale z čeho budeme žít? Máte na krku dceru, která se sama neživí.

Matka Kuráž Počítám s plukovní kasou, vy chytráku. Nutný výdaje mu snad přiznají.

Polní kazatel Jen jestli to Yvette správně vyřídí?

Matka Kuráž Má přece sama zájem na tom, abych ty její dvě stovky vyklopila a ona aby dostala káru. Je na ni celá žhavá. Čert ví, jak dlouho ten její obrist bude chtít solit. Katrin, vyčistiš nože, vem na ně pemzu. A vy, vy byste taky nemusel stát jako Kristus na hoře Olivetský, hněte sebou a umyjte sklenice. Navečer přijde nejmíň padesát rejtarů. Abyste pak zas nelamentoval: "Ach ty moje nohy, nejsem na takový běhání zvyklý, při mši se nic takového nedělá." Já si myslím, že ho pustěj. Zaplaťpánbůh, dají se podplatit. Nejsou to přece vlci, ale lidi, a na ty peníze platěj. Úplatnost je u člověka, co u Pánaboha milosrdenství. Úplatnost je naše jediná naděje. Pokud ta pokvete, bude se soudit mírně, a dokonce i nevinnej může před tribunálem vobstát.

Yvette (*přibíhá sotva popadajíc dech*) Chtějí to udělat jen za dvě stě. A musí to jít rychle. Už to nebudou mít dlouho v rukou. Bylo by nejlíp, kdybych s tím jednookým rovnou zašla k svému obristovi. Švejcar se přiznal, že kasu měl - vrazili mu palce do skřipce. Ale když poznal, že mu jsou v patách, hodil ji do řeky. Kasa je fuč. Mám pro ty peníze zaběhnout k svému obristovi?

Matka Kuráž Kasa je fuč? Jak si tedy k těm dvěma stovkám zase pomůžu?

Yvette Aha, vy jste myslela, že si je budete moct sebrat z kasy? To byste mě byla pěkně doběhla. S tím se rozlučte. Jestli Švejcara chcete zpátky, musíte solit. Nebo mám všeho nechat, aby vám zůstal vůz?

Matka Kuráž S tím jsem nepočítala. Jen tak nešturmuji, však káru dostaneš, už ti skoro patří, sedmnáct let jsem ji měla. Musím si to jen trošku srovnat v hlavě, jde to všechno moc rychle. Co teď? Dvě stovky dát nemůžu, mělas přece jen smlouvat! Něco mi musí zůstat, aby se po mně nemoh kdekdo vozit. Jdi a řekni, že dám sto dvacet zlatejch, jinak že z toho nic nebude. I takhle o káru přijdu.

Yvette To neudělají. Ten jednooký má stejně naspěch, a je hrozně vyplašený, pořád se vohlíží. Neměla bych radši dát celý dvě stovky?

Matka Kuráž (*zoufale*) Nemůžu je dát! Představuje to třicet let práce. A Katrin je už pětadvacet a muže ještě nemá. Mám ji na krku. Nenuť mě, vím, co dělám. Řekni sto dvacet, nebo že z toho nebude nic.

Yvette Jak myslíte. (*Rychle odběhne*)

(Matka Kuráž se nepodívá ani na Polního kazatele ani na dceru a usedne, aby Katrin pomohla při čištění nožů)

Matka Kuráž Ať nerozbijete sklenice, nejsou už naše. A ty dávej pozor, pořežeš se! Však se Švejcar vrátí. Dám i dvě stě, když nebude vyhnutí. Bratra zpátky dostaneš. Za osmdesát zlatejch můžeme mít plnej ranec zboží a začít znovu. Všude se vaří z vody.

Polní kazatel Stojí psáno, že Pánbůh vše k dobrému obrátí.

Matka Kuráž Musíte je vytírat do sucha! (*Mlčky čistí nože*)

(Katrin se náhle rozvzlyká a odběhne za vůz)

Yvette (*přiběhne*) Neudělají to. Já vás varovala. Ten jednooký toho chtěl rovnou nechat, že to nemá cenu. Každou chvíli se prej vozvou bubny na znamení, že vynesli ortel. Nabídla jsem mu sto padesát. Ani nepokrčil rameny. S bídou jsem ho donutila, aby zůstal, dokud s váma ještě jednou nepromluví.

Matka Kuráž Řekni mu, že těch dvě stě dám. Utíkej!

(Yvette odběhne. Všichni sedí mlčky. Polní kazatel přestal čistit sklenice)

Tak mám dojem, že jsem smlouvala moc dlouho.

(Zdálky se ozve bubnování. Polní kazatel vstane a jde dozadu. Matka Kuráž zůstane sedět. Stmívá se. Bubnování ustane. Opět se vyjasní. Matka Kuráž sedí bez pohnutí)

Yvette *(se vynoří, velmi bledá)* Tak vidíte, to máte z toho vašeho smlouvání! Teď si můžete vůz nechat. Jedenáct kulí dostal. To je všechno. Ani nezasloužíte, abych se o vás ještě starala. Ale pochytila jsem, že nevěří, že kasu vopravdu hodil do řeky. Mají podezření, že kasa je tady a že jste s ním byla spunktovaná. Chtějí ho sem přinést, jestli se prozradíte, až ho uvidíte. Varuju vás - dělejte, jako byste ho neznala, nebo dojde na vás na všechny. Jdou hned za mnou - říkám vám to radši rovnou. Mám zabavit Katrin?

(Matka Kuráž zavrtí hlavou)

Ví o tom? Možná že bubnování neslyšela nebo mu nerozuměla.

Matka Kuráž Ví všechno. Dojdi pro ni.

(Yvette přivede Katrin, ta zajde k matce a zastaví se před ní. Matka Kuráž ji uchopí za ruku. Dva lancknechti přicházejí s nosítky, na nichž leží cosi pod plachtou. Vedle nich jde Kaprál. Postaví nosítka na zem)

Kaprál Tady je jeden, kterého neznáme jménem. Ale musíme ho zapsat, aby bylo všechno v pořádku. Byl se u tebe najíst. Mrkni se na něj, jestli ho náhodou neznáš. *(Odhme plachtu)* Znáš ho?

(Matka Kuráž zavrtí hlavou)

Cože? Tys ho viděla poprvé, když se přišel k tobě najíst?

(Matka Kuráž přikývne)

Zvedněte ho. Odneste ho na mrchoviště. Nemá nikoho, kdo by ho znal.

(Odnosou tělo pryč)

4

MATKA KURÁŽ ZPÍVÁ PÍSEŇ O VELKÉ KAPITULACI

(Před důstojnickým stanem.

Matka Kuráž čeká. Písař vyhlédne ze stanu)

Písař Zná vás. Měla jste u sebe colmistra od luteránů, skrýval se u vás. Raděj si nestěžujte.

Matka Kuráž A budu si stěžovat. Jsem nevinná, a kdybych si to nechala líbit, tak by to vypadalo, jako že mám špatný svědomí. Všecko mi ve voze rozsekali šavlema a pro nic za nic ze mě vymámili pět zlatek pokuty.

Písař Radím vám dobře, držte hubu. Nemáme moc markytánek a kšeftovat vás necháme, zvláště když máte špatné svědomí a občas zaplatíte nějakou tu pokutu.

Matka Kuráž Budu si stěžovat!

Písař Jak chcete. Pak teda počkejte, až pan rytmistr bude mít čas. *(Odejde zpět do stanu)*

Mladý voják *(přichází s povykem)* Bouque la Madonne! Kde je ta zatracená svině rytmistrovská, co mi zpronevěřila odměnu a prochlastává ji s děvkama? Já ho zabiju!

Starší voják *(přiběhne za ním)* Drž hubu! Dostaneš se do basy!

Mladý voják Pojď ven, ty zloději! Rozsekám tě na nudle! Zpronevěřit odměnu, když jsem jedinej z celýho praporu skočil do řeky! Ani na pivo mi nedal. To si nenechám líbit. Pojď ven, já tě rozsekám.

Starší voják Šmarjajózef, žene se do záhuby!

Matka Kuráž Nevyplatili mu odměnu?

Mladý voják Pusť mě, nebo plácnu i tebe. Vemu to jedním vrzem.

Starší voják Zachránil obristovi koně, a nic za to nedostal. Je mladej a není na vojně ještě dost dlouho.

Matka Kuráž Pusť ho, není pes, abys ho musel držet na řetěze. Chtít odměnu je docela v pořádku. Načpak by se jinak snažil vyznamenat?

Mladý voják Aby se tamten moh ožírat! Poseroutkové! Udělal jsem něco mimořádnýho a chci za to odměnu!

Matka Kuráž Mladej muži, na mě laskavě nehulákejte. Mám dost vlastních starostí, a vůbec, šetřte si hlas, budete ho potřebovat, až přijde rytmistr. Mohlo by se stát, že ochraptíte a že pak nevypravíte ze sebe hlásku. Připravil byste ho tím o potěšení natáhnout vás na skřípec, dokud nezmodráte. Takoví, co moc řvou, dlouho nevydrží. Už za půl hodinky abys je uložil do peřinky, jak je to sebere.

- Mladý voják** Mě nic nesebralo a po peřinách jsem si ani nevzdech. Mám hlad. Chleba pečou ze žaludů a z konopného semena, a ještě s ním dělají drahoty. Tamten prokurví můj prachy, a já mám hlad. Zabiju ho!
- Matka Kuráž** Rozumím, máte hlad. Loni vás vrchní velitel nahnal ze silnic do polí, abyste zdupali obilí. Tehdá bych byla dostala za boty až deset zlatek, kdyby je byl někdo moh dát a kdybych vůbec nějaký boty ještě měla. Myslel, že letos už v tomhle kraji nebude. Ale teď tady přece jen zůstal a hlad nebere konce. Proto se nedivím, že se vztekáte.
- Mladý voják** Nechte si ty řeči! Nemůžu prostě takovou nespravedlnost vystát. Nedám si to líbit.
- Matka Kuráž** To je dobře, ale jak dlouho? Jak dlouho si nedáte nespravedlnost líbit? Hodinku, dvě? Vidíte, o tom jste ještě nepřemejšlel. Ale zrovna na tom záleží. A víte proč? V base se chcípá. Jak tohle pochopíte, budete najednou nespravedlnost snášet líp.
- Mladý voják** Nevím, proč vás poslouchám. Bouque la Madonne! Kde je rytmistr?
- Matka Kuráž** Posloucháte mě proto, že jste zatím sám přišel na to, co vám tady říkám, že se vám vztek už vykouřil a že trval jen chvíli, ačkoli byste potřeboval, aby se vás držel. Ale jak na to?
- Mladý voják** Chcete snad říct, že nejsem v právu, když vymáhám odměnu?
- Matka Kuráž** Chraňbůh! Říkám jenom, že vaše zlost má bohužel krátký trvání a že s ní proto nic nezmůžete. Kdyby měla výdrž, ještě bych vás ponoukala! Radila bych vám, abyste toho psa rozsekal na cucky. Ale co když to pak neuděláte, poněvadž už cejtíte, jak vám chlípne hřebínek? Potom bych tu stála a schytala od rytmistra všechno sama.
- Starší voják** Máte pravdu, něco mu vlezlo na mozek.
- Mladý voják** Tak, to se tedy podíváme, jestli ho rozsekám nebo ne! (*Tasí meč*) Jak přijde, bude na cimpr campr.
- Písař** (*vykoukne*) Pan rytmistr tady bude co nevidět. Sednout! (*Mladý voják si sedne*)
- Matka Kuráž** A už sedí. Vidíte, co jsem říkala? Už sedíte. Jo, ty se v nás vyznají, ty vědí, kudy na to. Sednout! A už jsme na zadku. A jakápak rebelie, když se sedí! Radši už ani nevstávejte. Tak jak jste stál prve, byste se už stejně nepostavil. Předě mnou se stydět nemusíte, já nejsem o nic lepší, co vás vede. Vzali nám říz. A proč? Jak muknu, může to uškodit obchodu. Povím vám něco o velké kapitulaci. (*Zpívá "Píseň o velké kapitulaci"*)

V mladejch letech, kdy jsme byly hloupý
Taky mně se zdálo, že jsem cosi víc.

Ne tuctová dcera chalupníka, při mým zevnějšku a talentu, při mé touze po něčem vyšším!

Mívala jsem svoje rozmary, svý roupy
Ze mě však, ach, nikdo neměl nic.

Všecko nebo nic, v žádným případě ne prvního, kdo se namane, každéj je
strůjce svýho štěstí, nedám si poroučet!

Vrabec cvrlikal:
Počkej, co dál!
A mašíruješ s kapelou
Všici v ní stejným krokem jdou
Tón troubíš jeden jediný:
Slyšte - už zní!
Točíš se na povel
Tak Bůh prý to chtěl -

Dosti žvanění!
Prvý léto ke konci se chýlí
A já vím už, jak mám polykat svůj lék.

Dvě děcka na krku a při tý drahotě chleba a všeho ostatního!

Když mě jednou jaksepatří vyřídili
Srazili mě na kolena, na zadek.

Kdo chce s vlky žít, musí s nima výt, ruka ruku myje, hlavou zeď neprorazíš.

Vrabec cvrlikal:
Hle, co rok dal!
A mašíruje s kapelou
Všici v ní stejným krokem jdou
Tó troubí jeden jediný:
Slyšte - už zní!
Točí se na povel
Tak Bůh prý to chtěl -
Dosti žvanění!

Na nebesa přemnohý se drali
Malej byl jim vesmír s všemi hvězdami.

Zdatnej to dokáže, kde je vůle, tam se cesta najde, však se do sedla dostanu!

Poznali, když do zmáhání hor se dali
Jak je těžkej pouhej klobouk ze slámy.

Musíš skákat, jak ti muzika hraje!

Vrabec cvrlikal:
Počkej, co dál!
A mašírujou s kapelou
Všici v ní stejným krokem jdou

Tó troubí jeden jediný:
Slyšte - už zní!
Točí se na povel
Tak Bůh prý to chtěl -
Dosti žvanění!

(Mladému vojákoví) A tak si myslím, že bys tady měl zůstat s mečem v ruce, jestli si na to troufáš a máš dost vzteku. Důvod k němu je, to klidně přiznám. Ale jestli je toho vzteku v tobě málo, tak radši rovnou zmiz!

Mladý voják Polib mi prdel!

(Odklopýtá, Starší voják za ním)

Písař *(vystřčí hlavu)* Rytmistr je tady. Můžete si stěžovat.

Matka Kuráž Rozmyslela jsem si to. Stěžovat si nebudu. *(Odejde)*

5

DVA ROKY UPLYNULY. VÁLKA ZACHVACUJE STÁLE NOVÉ KRAJE. BEZ ODDECHU PROJÍŽDÍ MATKA KURÁŽ SE SVOU KÁROU POLSKEM, MORAVOU, BAVORSKEM, ITÁLIÍ A ZNOVU BAVORSKEM. ROK 1631. TILLYHO VÍTĚZSTVÍ U MAGDEBURKU STOJÍ MATKU KURÁŽ ČTYŘI OFICÍRSKÉ KOŠILE.

(Vůz Matky Kuráže v rozstřílené vesnici.

Zdálky slabě zaznívá vojenská hudba. U výčepu stojí dva vojáci, Katrin a Matka Kuráž je obsluhují. Jeden z nich má přehozený dámský kožich)

Matka Kuráž Cože, nemáš čím zaplatit? Bez peněz do hospody nelez! Hráť pochody na oslavu vítězství, to jo! Ale vyplatit žold, kdepak!

Voják Nalej mi! Přišel jsem pozdě k rabuňku. Vrchní velitel nás vypek, dovolil drancovat město jen hodinu. Prej není nelida. Asi ho podmázli.

Polní kazatel *(přiklopýtá)* Tady v té chlupě jich ještě pár leží. Celá rodina toho sedláka. Pojdte mi někdo pomoct. Potřebuju plátno.

(Druhý voják s ním odchází. Katrin se zmocní velký neklid a snaží se přimět matku, aby plátno vydala)

Matka Kuráž Nemám žádný. Obvazy jsem prodala u regimentu. Kvůli nim oficírský košile trhat nebudu.

Polní kazatel *(na ni volá)* Říkám, že potřebuju plátno!

Matka Kuráž *(brání Katrin ve vstupu do vozu tím, že si sedne na schůdky)* Nic nedám. Nezaplatějí, poněvadž nic nemají.

Polní kazatel *(nad ženou, kterou sem donesl)* Proč jste tady při kanonádě zůstali?

Selka *(slabě)* Kvůli chalupě.

Matka Kuráž Ty tak něco vopustit! Ale já abych teďka dávala! Ani mě nenapadne.

První voják Jsou tu luteráni. Proč se k nim dali?

Matka Kuráž Ty teď na víru kašlou. Přišli o chalupu.

Druhý voják Žádný luteráni to nejsou. Jsou taky katolíci.

První voják Když se střílí, tak se střílí. Koule si nevybírají.

Sedlák *(kterého přivádí Polní kazatel)* Ruka je nadržanc.

Polní kazatel Kde je plátno?

(Všichni pohlédnou na Matku Kuráž; ta se ani nepohne)

Matka Kuráž Nemůžu nic dát. Samý daně, cla a dávky, samý podmazávání!

(Katrín napřáhne na matku plaňku, vyražejíc při tom hrdelní zvuky)

Pomátla ses? Zahod' tu plaňku, nebo ti jednu vrazím, potvoro! Nic nedám! Nemůžu, musím myslet na sebe.

(Polní kazatel jí zvedne ze schůdků a posadí ji na zem. Pak vyhrabe košile a trhá je na pruhy)

Moje košile! Každá za půl zlatky! Jsem na mizině!

(Z domu se ozve dětský pláč)

Sedlák Zůstalo tam dítě!

(Katrín běží dovnitř)

Polní kazatel *(Selce)* Jen lež, už pro ně jdou.

Matka Kuráž Zadržte ji! Co jestli se propadne střecha?

Polní kazatel Já už se tam nevrátím.

Matka Kuráž *(rozčileně pobíhá)* Neplejtvejte tak tím drahým plátnem!

(Katrín vynáší z trosek kojence)

No tak, zase máš nějaký mrně! Abys měla co tahat, že! Hned ho dáš matce! Nebudu se s tebou zase celý hodiny handrkovat, abych ti ho vyrvala! Rozumělas? *(Druhému vojákoví)* Co čumíš? Jdi radši tamhle dozadu a řekni jim, aby přestali s tou muzikou. Že zvítězili, to vidím i tady. Mám z těch vašich vítězství jen škodu.

Polní kazatel *(při obvazování)* Krev prosakuje.

(Katrín kolébá kojence a brouká mu ukolébavku)

Matka Kuráž Teď si tady sedí a je v celý tý mizérii šťastná. Hned ho dáš pryč, matka se už probírá.

(Objeví vojáka, který se pustil do nápojů a chce teď zmizet s lahví)

Pšakrev! Ty dobytku, nemáš toho vítězení dost? Zaplatíš!

První voják Nemám čím.

Matka Kuráž *(mu strhne kožich)* Tak tu necháš kožich! Stejně jsi ho ukrad.

Polní kazatel Tam pod troskami ještě někdo leží.

6

PŘED BAVORSKÝM MĚSTEM INGOLSTADTEM SE MATKA KURÁŽ ZÚČASTNÍ POHŘBU CÍSAŘOVA VRCHNÍHO VELITELE TILLYHO, JENŽ PADL. VEDOU SE ŘEČI O VÁLEČNÝCH HRDINECH A O TRVÁNÍ VÁLKY. POLNÍ KAZATEL SI STĚŽUJE, ŽE JEHO TALENT ZŮSTÁVÁ NEVYUŽIT, A NĚMÁ KATRIN ZÍSKÁ ČERVENÉ STŘEVÍČKY. PÍŠE SE ROK 1632.

(Vnitřek markytánského stanu.

S výčepem v pozadí. Prší. V dálce bubnování a smuteční hudba.

Polní kazatel a plukovní Písař mají před sebou šachovnici. Matka Kuráž a její dcera dělají inventuru)

Polní kazatel Ted' se smuteční průvod dává na pochod.

Matka Kuráž Škoda vrchního velitele - dvaadvacet párů fuseklí - prej pad nešťastnou náhodou. Na lukách byla mlha a ta to zavinila. Vrchní velitel ještě zavolal na jeden regiment, aby se bili jako lvi, a jel zpátky. V mlze si ale spletl směr, a tak se dostal dopředu, a tam ho trefila kulka. - Zůstaly nám už jen čtyři lucerny.

(Ze zadu písknutí)

(Zajde k výčepu) Je to vostuda, že se ulejšáte u funusu svýho vrchního velitele!
(Nalévá)

Písař Neměli jim dát peníze předem. Ted' se ožirají, místo aby šli na pohřeb.

Polní kazatel *(Písaři)* Vy na pohřeb nemusíte?

Písař Já se ulil kvůli dešti.

Matka Kuráž U vás je to něco jinýho, vám by déšť zkazil uniformu. Povídá se, že mu chtěli k pohřbu jak je zvykem vyzvánět. Pak se ale ukázalo, že kostely na jeho rozkaz rozstříleli, a tak chudák vrchní velitel ani neuslyší zvony, až ho budou spouštět do díry. Chtějí místo toho vypálit tři rány z kanónu, aby to nebylo kór tak všední. - Sedmnáct opasků.

Hlasy *(od výčepu)* Hospodo! Pálenku!

Matka Kuráž Napřed prachy! Ne, do stanu mi s těma zablácenejma křápama nepolezete! Můžete si to vypít venku, vám déšť neuškodí. *(Písaři)* Pouštím sem jenom šarže. Slyšela jsem, že vrchní velitel měl poslední dobou starosti. U Druhýho regimentu prej došlo k nepokojům, že nevyplácel žold. Říkal jim, že se nemají starat o mamon, když bojujou za víru.

(Smuteční pochod. Všichni se zahledí dozadu)

Polní kazatel Ted' defilují před vznešeným nebožtíkem.

Matka Kuráž Mně je takovýho vrchního velitele nebo císaře líto. Myslel si možná, že vykoná bůhvíco, něco, vo čem budou lidi mluvit ještě v budoucnu a za co mu postaví pomník. Třeba že dobude světa. To bejvá u vrchního velitele dost vysokej cíl,

zaručeně o žádným vyšším neví. Zkrátka: dře se vostošet, a nakonec to holt ztroskotá na prostým lidu, kterému se třeba spíš zachce džbánku piva nebo si v klidu posedět, a po ničem vyšším netouží. Nejkrásnější plány už přišly vepsí pro malichernost těch, co je měli uskutečnit. Císařové samozřejmě sami nic nedokážou, jsou závislí na podpoře svejch vojáků a lidu, kterému zrovna vládnou. Nemám pravdu?

Polní kazatel (*se směje*) Kuráži, dávám vám za pravdu, až na ty vojáky. Ti dělají, co můžou. Například s těmi, co tady venku v dešti chlastají pálenku, si troufám sto let vést jednu válku za druhou a třebas i dvě naráz, kdyby to muselo být, a nejsem vyučený vojevůdce.

Matka Kuráž Tak vy tedy nemyslíte, že by válka mohla skončit?

Polní kazatel Jen proto, že je po vrchním veliteli? Nebud'te bláhová. Takových se najde tučet!
O hrdiny nikdy není nouze.

Matka Kuráž Poslyšte, neptám se vás na to jen tak z legrace, ale proto, že uvažuju, jestli mám koupit do zásoby věci, co jsou zrovna lacino k mání. Kdyby válka skončila, mohla bych si to všechno dát za klobouk.

Polní kazatel Chápu, že to míníte vážně. Vždycky byli lidé, kteří chodili a říkali: "Jednou válka skončí." Ale já říkám: nikde nestojí psáno, že válka jednou skončí. Může samozřejmě nastat menší přestávka. Válka třeba bude muset nabrat dech nebo dokonce může přijít k úrazu. Před tím ji nic nechrání, vždyť naездеjším světě není nic dokonalého. Dokonalá válka, taková, které by se nedalo nic vytknout, snad nikdy nebude. Samozřejmě může náhle uvíznout kvůli něčemu, co se vůbec nedalo předvídat. Na všechno se přece pamatovat nedá. Stačí malé přehlédnutí, a už je tu malér. A pak aby někdo zase válce pomáhal z bryndy! Ale císařové, králové a papež jí v nouzi zaručeně přispěchají na pomoc. A tak se celkem nemusí ničeho vážného obávat a čeká ji dlouhý život.

Jakýsi voják (*zpívá před výčepem*)

Hospodo, rychle pít!
Rejtar, ten nezná klid.
Za císaře dá hlavu.

Tuplovanou, dneska je svátek!

Matka Kuráž Kdyby se vám dalo věřit...

Polní kazatel Uvažujte sama. Co by se mohlo válce postavit do cesty?

Voják (*zpívá vzadu*)

Ženo, tvůj prs chci mít!
Rejtar, ten nezná klid.
Potáhne na Moravu.

Písař (*náhle*) A co mír? Jsem z Čech a rád bych se zase jednou podíval domů.

Polní kazatel Tak, rád byste? Inu, mír! Co se stane s dírami, když sýr sežereš?

Voják *(zpívá vzadu)*

Trumf, brachu, rychle hlas!
Rejtar, ten nemá čas
Nemá kdy na únavu.

Hej, kněže, vyprav nás.
Rejtar, ten nemá čas.
Za císaře dá hlavu.

Písař Věčně se bez míru žít nedá.

Polní kazatel Řekl bych, že ani válce není mír cizí. Má svá pokojnější období. Válka totiž ukájí všechny potřeby, také ty pokojné, i o ty je postaráno, jinak by se neudržela. I za války se můžeš vyvenčit jako v nejhlubším míru. A mezi potyčkami si můžeš občas dát pivo. Dokonce při pochodu si můžeš v příkopě na chvíli zdřímnout, na lokti, to jde vždycky. Hrát karty při šturmu nemůžeš, to nemůžeš ani v nejhlubším míru při orání, ale po vítězství je plno možností. Třeba ti ustřelí nohu. Spustíš tedy napřed velký křik, jako by to bylo bůhvíco, ale potom se uklidníš nebo dostaneš kořalku, a nakonec zase poskakuješ z místa na místo a válka na tom není hůř než předtím. A co ti brání, aby ses uprostřed celé té šlamastyky množil, někde za stodolou nebo jinde, od toho tě nic nemůže natrvalo zadržet. A tak bude mít válka zas tvoje potomky a může to jít dál. Ne, válka si vždycky najde nějaké východisko, co tě nemá! Pročpak by musela skončit?

(Katrín přestala pracovat a zírá na Polního kazatele)

Matka Kuráž Tak já to zboží koupím. Dám na vás.

(Katrín náhle praští košem s lahvemi a vyběhne)

Katrín! *(Směje se)*

Božinku, ta přece na mír čeká! Slíbila jsem, že jí najdu ženicha, jen válka skončí.
(Běží za ní)

Písař *(vstane)* Vyhrál jsem. To máte z toho povídání. Platíte.

Matka Kuráž *(vchází s Katrín)* Buď rozumná! Válka ještě chvíli potrvá, ještě si vyděláme trošinku peněz a mír bude tím hezčí. Pudeš do města, není to ani deset minut, a přineseš ty věci od Zlatého lva, ty, co mají větší cenu. Pro ostatní pak dojedem pozdějc vozem. Všechno je vyjednáno, pan plukovní písař tě doprovodí. Většina lidí je na pohřbu vrchního velitele, tak se ti nemůže nic stát. Dobře to vyříd', nedej si nic vzít, myslí na výbavu.

(Katrín si přehodí plachetku přes hlavu a jde s Písařem)

Polní kazatel Můžete ji s písařem pustit?

Matka Kuráž Není tak hezká, aby někomu stála za hřích.

Polní kazatel Často jsem se obdivoval vašemu obchodnímu talentu a tomu, jak se vždycky protlučete. Chápu, proč vám říkají Kuráž.

Matka Kuráž Chudáci kuráž potřebují. Proč? Protože by se jinak mohli zakopat. Už k tomu, aby ráno vstali, je při jejich postavení potřeba kus odvahy. Nebo aby zvorali pole. A co teprv ve válce! Už to, že přivádějí na svět děti, ukazuje, že mají kuráž, protože je nic dobrého nečeká. Musejí si navzájem dělat popravčí a vraždit se, a na to, aby se pak ještě dovedli podívat jeden druhému do očí, zaručeně potřebují kuráž. A že nad sebou strpí císaře a papeže, copak to nedokazuje strašlivou kuráž? Právě ti je přece stojí život! (*Sedne si, vytáhne z kapsy malou dýmku a kouří*) Moh byste naštipat trochu dříví.

Polní kazatel (*svlékne nevrle kazajku a chystá se štípat dříví*) Jsem vlastně povolán pečovat o spásu duší, a ne o dříví na zátop.

Matka Kuráž Když já žádnou duši nemám. Dříví na zátop ale potřebuju.

Polní kazatel Co to máte za lulku?

Matka Kuráž Lulku? Docela vobyčejnou.

Polní kazatel Ne, to není obyčejná lulka, ale lulka docela určitá.

Matka Kuráž Nepovídejte!

Polní kazatel To je lulka kuchaře od Oxenstjernova regimentu.

Matka Kuráž Když to víte, nač se teda farizejsky ptáte?

Polní kazatel Poněvadž nevím, jestli si uvědomujete, že kouříte zrovna z ní. Vždyť jste se mohla jenom tak přehrabovat ve svých krámech a při tom se vám mohla nějaká lulka dostat náhodou pod ruku, a tu jste si potom mohla prostě zapálit, čistě nevědomky.

Matka Kuráž A proč by to tak nemohlo bejt?

Polní kazatel Poněvadž to tak není. Kouříte z ní vědomě.

Matka Kuráž A kdyby?

Polní kazatel Kuráži, varuji vás. Je to má povinnost. S tím pánem se už asi neshledáte. Není to ale žádná škoda, je to vaše štěstí. Neudělal na mě příznivý dojem, naopak.

Matka Kuráž Tak? Byl to docela milej člověk.

Polní kazatel Tak. O někom takovém říkáte, že byl milý člověk? Já ne. Jsem dalek toho, abych mu přál něco zlého, ale milým bych ho nenazval. Spíše donžuánem, a pěkně

vykutáleným. Jen se na tu dýmku podívejte, když mi nevěříte. Musíte přiznat, že prozrazuje leccos z jeho charakteru.

Matka Kuráž Nic nevidím. Je postarší.

Polní kazatel Napůl překousnutá! Je to grobián. Tohle je lulka bezohledného grobiána, to z ní poznáte, jestli jste dosud neztratila všechnu soudnost.

Matka Kuráž Jen mi nerozštípněte špalek!

Polní kazatel Řekl jsem vám, že nejsem vyučený drvoštěp. Učil jsem se pečovat o blaho duší. Tady se mých darů a schopností zneužívá k tělesné práci! Talent, který mi Bůh propůjčil, vůbec nedojde uplatnění! A to je hřích. Vy jste mě neslyšela kázat. Jediným proslovem dostanu celý regiment do takového rozpoložení, že nepřítel mu připadá jako stádo ovcí a život jako stará smradlavá onuce, kterou je každý ochoten zahodit při pomýšlení na konečné vítězství. Bůh mi prostě propůjčil dar výřečnosti. Dovedu kázat, až přechází zrak i sluch.

Matka Kuráž Ani bych si nepřála, aby mi přecházel zrak i sluch. Co bych si pak počala?

Polní kazatel Kuráži, napadlo mě často, jestli svými střízlivými řečmi vlastně jen nezakrýváte horoucí srdce. I vy jste přece člověk a potřebujete teplo.

Matka Kuráž Teplo by tady ve stanu bylo ještě tak nejspíš, kdybysme měli dost dříví na topení.

Polní kazatel Uhýbáte. Vážně, Kuráži, občas se v duchu ptám, jak by to vypadalo, kdybychom se spolu trochu víc sblížili, když už nás válečná smršť tak podivně svedla.

Matka Kuráž Myslím, že jsme si blízko dost. Vařím vám a vy semo tamo něco uděláte, třeba naštípáte dříví.

Polní kazatel (*k ní přistoupí*) Vy víte, co tím slovem "sblížit" rozumím. To nemá co dělat s jídlem, se štípáním dříví a s podobnými nízkými potřebami. Dejte promluvit srdci, nezatvrzujte se.

Matka Kuráž Jen na mě nechodte se sekerou! O takový sblížení zrovna nestojím.

Polní kazatel Neobracejte to v žert. Jsem vážný člověk a rozmyslel jsem si, co říkám.

Matka Kuráž Kazateli, mějte rozum. Jste mi docela sympatickej a nerada bych vám vynadala. Ale jde mi teď jen o to, abych sebe a děti tou svou károu nějak uživila. Vlastně ji ani za svou nepovažuju. Nemám ani pomýšlení na nějaký soukromý záležitost. Zrovna teď, když vrchní velitel pad a kdekdo mluví o míru, beru tím nákupem na sebe riziko. Co byste si počal, kdybych přišla na mizinu? Vidíte, to nevíte. Štípejte pěkně dříví, a večer budeme mít teplo; v takovejch dobách už i tohle něco znamená. Copak se děje? (*Vstane*)

(Vběhne Katrin, udýchaná, se šrámem přes čelo a oko. Vleče všelijaké věci, balíky, řemení, buben atd.)

Copak, snad tě nepřepadli? Na zpáteční cestě? Někdo ji na cestě sem přepadl! To jistě udělal ten rejtar, co se u mě vožral! Neměla jsem tě vůbec pouštět. Odhoď ty věci! Není to zlý, rána nešla na kost. Zavážu ti ji, za tejděn se zahojí. Lidi jsou někdá horší než zvířata. *(Obvazuje jí ránu)*

Polní kazatel Já bych jim to nevyčítal. Doma se násilí nedopouštěli. Vinni jsou ti, co vždycky znovu spunktuji nějakou válku. Převracejí v lidech všechno vzhůru nohama.

Matka Kuráž Copak tě písař nedoprovodil zpátky? Asi sotva. Seš slušná vosoba, a to ztrácejí zájem. Rána vůbec není hluboká, nezbude po ní žádná jizva. Tak - a máš to zavázaný. A utiš se, něco ti dám. Něco jsem ti tajně schovala, to budeš koukat! *(Vyhrabe z pytle červené střevičky Pottierové)* To koukáš, co? Vždycky jsi je chtěla. Tady je máš. Rychle si je vobuj, aby tě to nemrzelo. Nic ti po tý ráně nezůstane, a kdyby - málo bych si z toho dělala. Holky, co se jim zamlouvají, jsou na tom nejhůř. Tahají je tak dlouho, až je utahají. Kdo se jim nezdá, toho nechají naživu. Viděla jsem už ženský, co byly moc hezký, ale zakrátko vypadaly, že by se jich vlci polekali. Ani za keř u silnice si nemůžou vodskočit, aby se nemusely bát. Hroznej život! Je to s nima stejný jako se stromy. Z těch vysokejch, rovnejch se nadělají trámy, kdežto ty křivý se můžou těšit ze života. Bylo by to teda jenom štěstí. Střevíce jsou ještě zachovalý. Než jsem je schovala, tak jsem je namazala.

(Katrín nechá střevičky stát a vlezde do vozu)

Polní kazatel Doufejme, že ji nezohydili nadosmrti.

Matka Kuráž Jizva jí zůstane. Ta už na mír čekat nemusí.

Polní kazatel Věci si vzít nedala.

Matka Kuráž Snad jsem jí to neměla tak klást na srdce. Kdyby jen člověk věděl, jak to v tý její hlavě vypadá! Jednou nepřišla celou noc domů, jedinkrát za celý ty léta. Potom chodila jako předtím, jen si víc hleděla práce. Nemohla jsem z ní dostat, co jí potkalo. Nějakou dobu mi to nešlo z hlavy. *(Pustí se do zboží, které Katrín přinesla, a zlostně je třídí)* Inu, taková je válka. Trpkej chlebiček!

(Ozvou se dělové rány)

Polní kazatel Teď pohřbívají vrchního velitele. Je to historická chvíle.

Matka Kuráž Pro mě je historická ta chvíle, kdy dceru praštili přes voko. Je napůl vodbytá, muže už nedostane, a přitom je blázen do dětí. Nemá je taky jenom kvůli válce. Má to na svědomí jeden voják, nalil jí něco do krku. To byla ještě malá. Švejcara už nevidím, a kde je Eilif, to ví sám Pánbůh. Čert aby tu válku vzal.

7

MATKA KURÁŽ NA VRCHOLU SVÉHO OBCHODNÍHO PODNIKÁNÍ.

(Silnice.

Polní kazatel, Matka Kuráž a její dcera Katrin táhnou vůz, jenž je ověšen novým zbožím. Matka Kuráž má na sobě řetěz ze stříbných tolarů)

Matka Kuráž Já si od vás válku hanět nedám. Říká se, že zahubí slabochy, ale ti zdechnou i v míru. Jenže válka svý lidi uživí spíš. *(Zpívá)*

Když při tom zhebneš, marný lkaní
Pak mír oslavíš pod zemí:
Je válka prostě kšeftování
Namísto sejra s kulemi.

A co z toho, když se někdo napevno usadí? Natáhne brka dřív než kdo jinej.
(Zpívá)

Leckdo chtěl hvězdy strhnout z výší
A cizím koním říkat hop.
Chytře si chtěl vykopat skrýši
A vykopal si časný hrob.
Mnohého viděla jsem muže
Jak na krchov se štval a štval.
Když leží tam, tak ptát se může
Proč jenom tolik pospíchal.

(Táhnou dál)

8

V TÉMŽ ROCE PADNE ŠVÉDSKÝ KRÁL GUSTAF ADOLF V BITVĚ U LÜTZENU. MÍR HROZÍ ZNIČIT OBCHOD MATKY KURÁŽE. JEJÍ ODVÁŽNÝ SYN PŘEKROČÍ MÍRU HRDINSKÝCH ČINŮ O JEDEN JEDINÝ A DOČKÁ SE POTUPNÉHO KONCE.

(Polní tábor. Letní ráno. Před vozem stojí stará žena se synem. Syn vleče velký pytel s peřinami)

Hlas

Matky Kuráže *(z vozu)* Proč nedáte pokoj aspoň po ránu?

Mladý muž Šli jsme celou noc, dvacet mil, a musíme dnes ještě zpátky.

Hlas

Matky Kuráže Co mám dělat s peřinama? Lidi nemají kde bydlet.

Mladý muž Jen počkejte, až ty peřiny uvidíte!

Stará žena Tady z toho nic nekouká. Pojd!

Mladý muž To nám teda kvůli daním zabaví střechu nad hlavou. Kdybys přidala ten křížek, tak nám třeba ty tři zlaťáky dají.

(Začínají vyzvánět zvony)

Slyšíš, matko?

Hlasy *(zezadu)* Mír! Švédský král padl!

Matka Kuráž *(vystřčí hlavu z vozu. Není dosud učesaná)* Co tak vyzvánějí uprostřed tejdne?

Polní kazatel *(vyleze zpod vozu)* Co to křičí?

Matka Kuráž Jen mi neříkejte, že vypukl mír! Zrovna když jsem nakoupila nové zásoby.

Polní kazatel *(volá dozadu)* Je mír? Je to pravda?

Hlas Prej už tři tejdny, jenže jsme to nevěděli.

Polní kazatel *(Matce Kuráži)* Proč by jinak vyzváněli?

Hlas Do města už přijela na vozech spousta luteránů, a ti novinku donesli.

Mladý muž Matko, je mír! Co je ti?

(Stará žena se zhrouť)

Matka Kuráž *(se stáhne zpět do vozu)* Šmarjajóze! Katrin, mír! Natáhni si ty černý šaty! Jdem na mši. Jsme to dlužný Švejcárovi. Jen aby to byla pravda!

Mladý muž Tyhle lidi to taky říkají. Udělali mír. Můžeš vstát?

(Stará žena vstane, celá ohromená)

Ted' se zas pustím do sedlařiny. Slibuju ti to. Všecko zas poběží postaru! Otec dostane svou peřinu zpátky. Můžeš chodit? *(Polnímu kazateli)* Udělalo se jí špatně. To ta zpráva. Nevěřila, že se ještě dočká míru. Ale táta to pořád říkal. Jdeme rovnou domů.

(Oba odejdou)

Hlas

Matky Kuráže Dejte jí loknout kořalky!

Polní kazatel Už jsou pryč.

Hlas

Matky Kuráže Jak to vypadá naproti v táboře?

Polní kazatel Sbíhají se. Jdu se tam podívat. Neměl bych si navléct duchovní roucho?

Hlas

Matky Kuráže Než se dáte poznat jako Ancikrist, pořádně se vyptejte. Jsem ráda, že je mír, i když jsem na mizině. Aspoň dvě děti jsem teda zachránila. Ted' zas uvidím svýho Eilifa.

Polní kazatel Kdopak to támhle přichází z tábora? To je přeci kuchař vrchního velitele!

Kuchař *(poněkud zpustlý a s vakem)* Koho to nevidím? Polního kazatele!

Polní kazatel Kuráži, návštěva!

(Matka Kuráž vylézá)

Kuchař Copak jsem neslíbil, že se stavím na kus řeči, jen co budu mít chvíli času? Vzpomínám pořád na tu vaši pálenku, paní Fierlingová.

Matka Kuráž Kristapána! Kuchař od vrchního velitele! Po tolika letech! A co Eilif, můj nejstarší?

Kuchař Ještě tady není? Šel přede mnou a taky chtěl za váma.

Polní kazatel Vezmu si duchovní roucho, počkejte. *(Odejde za vůz)*

Matka Kuráž To tu teda může bejt každou chvíli. *(Volá do vozu)* Katrin, Eilif přijde! Dones sklenku pálenky pro kuchaře, Katrin!

(Katrin se neukáže)

Zakryj si jizvu pramínkem vlasů a je to. Pan Lamb přece není cizí. *(Dojde sama pro pálenku)* Nechce ven, mír s ní vůbec nepohnul. Nechal na sebe moc dlouho

čekat. Praštili ji přes voko, už to ani není moc vidět, ale myslí, že se za ní všichni otáčejí.

Kuchař Jo, válka!

(S Matkou Kuráží usedají)

Matka Kuráž Kuchaři, potrefilo mě neštěstí. Jsem na mizině.

Kuchař Cože? To je ale smůla.

Matka Kuráž Mír mi zlomí vaz. Na radu kazatele jsem ještě nedávno nakoupila zásoby. A teď se všechno rozuteče a já tady budu dřepět se svým zbožím.

Kuchař Jak jste mohla dát na kazatele? Kdyby byl tenkrát čas, tak jsem vás před ním varoval. Ale katolíci přišli moc narychlo. Je to vyžírka. A takovej chlap má teď u vás hlavní slovo?

Matka Kuráž Umejval mi nádobí a pomáhal táhnout.

Kuchař Ten a tahat! Jak ho znám, tak vám zaručeně vykládal ty své vtipy. Má o ženskéjch moc špinavý mínění, marně jsem se ho snažil předělat. Není dost solidní.

Matka Kuráž A vy snad solidní jste?

Kuchař Jestli nic jinýho, tak solidní jsem. Na zdraví!

Matka Kuráž Solidní člověk, to nic není. Naštěstí jsem měla jen jednoho, co byl solidní. Nikdá jsem nemusela tak dřít jako za něho. Na jaře prodal deky, kterejma se děti v zimě přikrejšovaly, a moje foukací harmonika mu připadala málo křesťanská. Když teda říkáte, že jste solidní, tak to pro vás není zvláštní doporučení.

Kuchař Vy máte pořád ještě jazyk jako břitvu! A právě proto si vás vážím.

Matka Kuráž Jen mi teď nevykládejte, že se vám dokonce o mým vostrým jazyku zdálo!

Kuchař Tak jsme se přece jen sešli, posloucháme mírový vyzvánění a popijíme tu vaši proslavenou pálenku.

Matka Kuráž V tuhle chvíli mě mírový vyzvánění zrovna moc nedojímá. A ta moje proslavená pálenka? Ráda bych věděla, co teď bude s dlužným žoldem. Už vám ho vyplatili?

Kuchař *(váhavě)* Právě že ne. Tak jsme se sebrali a šli. Řek jsem si: Co tam za těchhle okolností mám co pohledávat? Navštívím zatím přátele. A proto tu teďka sedím.

Matka Kuráž To znamená, že jste na huntě.

Kuchař S tím bimbáním by už namouduši mohli přestat. Rád bych se pustil do nějakýho handlu. Kuchaře už se mi dělat nechce. Člověk jim musí žrádlo zplichtit s kořínků a podrážek a nakonec mi ještě chrstnou horkou polívku do ksichtu. Dneska dělat

kuchaře je psí život. To je pomalu lepší sloužit jako vobyčejnej kmán. Ale co, teďka je mír.

(Poněvadž se objeví Polní kazatel, nyní ve svém duchovním rouchu)

Ještě si o tom popovídáme.

Polní kazatel Roucho je v pořádku, bylo v něm jen pár molů.

Kuchař Rád bych věděl, nač se vlastně namáháte. Přece vás už nepřijmou. Koho byste teď chtěl ještě podněcovat, aby si poctivě vysloužil žold a dával všanc život? Vostatně: máte u mě ještě vroubek. Kdopak vám radil k nákupu zbytečného zboží pod záminkou, že válka potrvá věčně?

Polní kazatel *(prudce)* Rád bych věděl, proč vy se do toho pletete.

Kuchař Poněvadž to byla nesvědomitost. Jak se můžete jinejm míchat do vobchodního podnikání radama, o který se vás nikdo neprosil?

Polní kazatel Kdo se do čeho míchá? *(Matce Kuráži)* Já nevěděl, že jste s tím pánem takoví přátelé, že mu musíte skládat účty.

Matka Kuráž Jen se nerozcilujte! To, co kuchař říká, je jeho soukromý mínění. A že ta vaše válka stála za houbes, to zapřít nemůžete.

Polní kazatel Neměla byste se prohřešovat na míru, Kuráži! Jste úplná hyena bitevních polí.

Matka Kuráž Cože jsem?

Kuchař Jestli chcete urážet mou přítelkyni, tak si to s váma vyřídím.

Polní kazatel S vámi nemám co mluvit. Vaše úmysly jsou pro mě příliš průhledné. *(Matce Kuráži)* Když vidím, že mír je pro vás jen něco jako starý posmrkaný šňupák, který se člověk skoro štítí vzít do ruky, tak mě to lidsky pobuřuje. Z toho totiž poznávám, že si nepřejete mír, nýbrž válku, a to jen a jen kvůli ziskům. Ale pak není radno zapomínat na staré dobré pořekadlo: "Kdo chce s čertem posnídat, musí mít dlouhou lžící".

Matka Kuráž Já válku ráda nemám a ona mě taky ne. Ale v každým případě si vyprošuju tu hyenu. My dva jsme spolu domluvili!

Polní kazatel Proč tedy naříkáte, když si všichni ostatní oddychli, že je mír? Kvůli tomu starému haraburdí, co máte ve voze?

Matka Kuráž Mý zboží není žádný starý haraburdí! Já z něho žiju a vy až do týhle chvíle vlastně taky.

Polní kazatel Tedy z války! Tak vida!

Kuchař *(Polnímu kazateli)* Jako dospělej člověk jste měl vědět, že radit se nevyplácí. *(Matce Kuráži)* V týhle situaci už nemůžete udělat nic lepšího než zbavit se co

nejrychlejc aspoň některýho zboží, dokud za ně ještě vůbec něco dostanete. Oblíkněte se a do toho! Škoda každý minuty!

Matka Kuráž To je docela moudrá rada. Myslím, že to udělám.

Polní kazatel Poněvadž to říká kuchař!

Matka Kuráž Proč jste to neřek vy? Má pravdu, udělám nejlíp, když zajdu na trh. *(Zaleze do vozu)*

Kuchař Tak jste to projel, kazateli. Schází vám duchapřítomnost. Měl jste říct: Já že vám poradil? Já nanejvětš politizoval! - Se mnou jste si nic začínat neměl, vašemu rouchu takovej kohoutí zápas nesluší!

Polní kazatel Jestli nebudete držet hubu, tak vás roztrhnu! Ať se to sluší nebo ne.

Kuchař *(si stáhne boty a odvine onuce)* Škoda že se z vás za války stal takovej bezbožnej lump. Moh jste se teď v míru snadno zase dostat k faře. Kuchaře potřebovat nebudou, kuchtit není co, ale veřit lidi nepřestanou, v tom se nic nezměnilo.

Polní kazatel Pěkně vás prosím, pane Lambe, nevystnaďte mě odtud! Co jsem zludračil, stal se ze mě lepší člověk. Už bych nedovedl ani kázat.

(Přichází Yvette Pottierová, v čemém, vyšňořená, o holi. Je mnohem starší, tlustší a silně napudrovaná. Za ní sluha)

Yvette Haló, lidičky! Jsem tady u Matky Kuráže?

Polní kazatel Ovšem. A s kým máme tu čest?

Yvette S obristovou Starhembergovou, drahouškové. Kde je Kuráž?

Polní kazatel *(volá do vozu)* Obristová Starhembergová chce s vámi mluvit!

Hlas

Matky Kuráže Přijdu hned!

Yvette Tady je Yvette!

Hlas

Matky Kuráže Ach - Yvette!

Yvette Jdu se podívat, jak se vede.

(Když se Kuchař vyděšeně otočí)

Pieter?

Kuchař Yvette!

Yvette No tohle! Jak ses ty sem dostal?

Kuchař Povoze.

Polní kazatel Ach, vy se znáte? Intimně?

Yvette To bych řekla. *(Prohlíží si Kuchaře)* Je z tebe pěkný tlustoch!

Kuchař Ty už taky nejsi nejtíhlejší.

Yvette Budiž. Ale jsem moc ráda, že tě potkávám - lumpe. Aspoň ti můžu říct, co si o tobě myslím.

Polní kazatel Jen to podrobně vyličte! Ale počkejte, až přijde Kuráž.

Matka Kuráž *(vyleze s různým zbožím)* Yvette!

(Obejmou se)

Cože seš ve smutku?

Yvette Nesluší mi? Můj muž, ten obrist, před několika lety umřel.

Matka Kuráž Ten starej, co tenkrát málem koupil mou káru?

Yvette Jeho starší bratr.

Matka Kuráž Tak to se ti nevede špatně! Aspoň jedna, která to ve válce někam dotáhla.

Yvette Inu, šlo to nahoru dolů a pak prostě zas nahoru.

Matka Kuráž Jo, obristové, ti se mají! Peněz jako želez.

Polní kazatel *(Kuchaři)* Na vašem místě bych se zase obul. *(Yvettě)* Slíbila jste, paní obristová, že povíte, co si o tomhle pánovi myslíte.

Kuchař Yvette, jen žádný nepříjemnosti tady!

Matka Kuráž To je můj přítel, Yvette.

Yvette To je Pieter Lulkař.

Kuchař Nech si ty přezdívky. Jmenuju se Lamb.

Matka Kuráž *(se směje)* Pieter Lulkař? Ten, co pobláznil kdejakou ženskou? Poslyšte, tu vaši lulku jsem schovala.

Polní kazatel A také z ní kouřila!

Yvette Štěstí, že vás před ním můžu varovat. To je nejhorší chlap, co kdy běhal po flanderském pobřeží. Na každém prstě jednu, co přivedl do neštěstí.

- Kuchař** To už je dávno. To už ani není pravda.
- Yvette** Vstaň, když s tebou mluví dáma! Jak já toho člověka milovala! A on měl ve stejnou dobu takovou malou černou s křivýma nohama. Tu samozřejmě dostal do neštěstí taky.
- Kuchař** Tobě jsem podle všeho spíš ukázal cestu ke štěstí.
- Yvette** Drž hubu, žalostná trosko! Ale mějte se před ním na pozoru! Chlap jako on zůstane nebezpečný, i když ho už červi žerou!
- Matka Kuráž** (*Yvettě*) Pojd' se mnou, musím prodat svy věci, než poklesnou ceny. Třeba bys mi svejma známostma mohla u regimentu pomoct. (*Volá do vozu*) Katrin, z kostela nic nebude, pudu radši na trh! Jestli přijde Eilif, dej mu napít. (*Odchází*)
- Yvette** (*na odchodu*) Jak mě moh tenkrát někdo takový dostat na šikmou plochu! Mám co děkovat jedině své šťastné hvězdě, že jsem se z toho zase vyhrabala. Ale že jsem ti teď tvé rejdy zatrhla, to mi jednou tam nahoře připočtou k dobru, Pietře Lulkaři!
- Polní kazatel** K naší rozmluvě bych rád dodal jen to, že boží mlýny melou pomalu... Ale vy zas budete huhlat, že dělám hloupé vtipy.
- Kuchař** Nemám holt štěstí. Povím vám pravdu. Čekal jsem, že dostanu teplý jídlo. Mám hlad jako vlk. Teď si ale obě spolu poklábosí a Kuráž si o mně udělá vobraz. Docela falešnej! Proto bude líp, když zmizím, než se vrátí.
- Polní kazatel** Také myslím.
- Kuchař** Kazateli, mám už zase míru po krk. Lidstvo bude třeba vyhubit vohněm a mečem, poněvadž od malička žije v hříchu. Mám jediný přání. Abych směl vrchnímu veliteli zase upíct tučnýho kapouna s hořčičnou vomáčkou a troškou žluté mrkve. Ale bůhví, kde je mu konec.
- Polní kazatel** S červeným zelím! Ke kapounu patří červené zelí!
- Kuchař** To je pravda, ale on chtěl vždycky žlutou mrkev.
- Polní kazatel** Ničemu nerozuměl.
- Kuchař** Necpal jste se snad pokaždý s ním?
- Polní kazatel** Jen s přemáháním.
- Kuchař** Ale že tehdy byly časy, to mi přiznáte!
- Polní kazatel** To bych eventuálně přiznal.
- Kuchař** Asi jste si to u Matky Kuráže rozlil, když jste o ní řek, že je hyena. Kam tak vejráte?

Polní kazatel Eilif!

(Přichází Eilif, za ním vojáci s pikami. Je spoután a bledý jako stěna)

Copak je?

Eilif Kde je matka?

Polní kazatel Ve městě.

Eilif Řekli, že je tady. Dovolili mi, abych za ní ještě zašel.

Kuchař *(vojákům)* Kampak ho vedete?

Voják Někam, kde mu zvlášť dobře nebude.

Polní kazatel Co provedl?

Voják Vloupal se k sedlákovi. Zabil mu ženu.

Polní kazatel Jak jsi to mohl udělat?

Eilif Neudělal jsem nic jiného, než co jsem dělal jindy taky.

Kuchař Ale teďka je mír!

Eilif Drž hubu! Můžu si sednout, než přijde?

Voják Nemáme čas.

Polní kazatel Ve válce mu za to prokazovali počty, seděl dokonce po pravici vrchního velitele. Tenkrát to bylo hrdinství. Nedalo by se promluvit s profousem?

Voják To by nebylo nic platný. Jakýpak hrdinství, když sebere sedlákovi dobytek!

Kuchař To byla blbost!

Eilif Zaplaťpánbůh za ni! Měl jsem snad pojit hladu, ty chytráku?

Kuchař Chytrost tě bude stát hlavu.

Polní kazatel Musíme aspoň zavolat Katrin.

Eilif Nic takového. Radši mi nalej kořalku.

Voják Na to není kdy. Jdem!

Polní kazatel A co máme vyřídit matce?

Eilif Řekni jí, že jsem neudělal nic jinýho - řekni jí, že jsem udělal zas jen to co jindá...
Nebo jí neříkej vůbec nic.

(Vojáci ho ženou pryč)

Polní kazatel Doprovodím tě na těžké cestě.

Eilif Nepotřebuju flandáka.

Polní kazatel To ještě nevíš. *(Jde za ním)*

Kuchař *(za nimi volá)* Budu jí to přece jen muset říct! Bude ho chtít ještě vidět!

Polní kazatel Neříkejte raději nic. Nanejvýš, že tady byl a že ještě přijde, snad zítra. Zatím se vrátím a nějak šetrně jí to povím. *(Spěchá pryč)*

(Kuchař se za nimi dívá, vrtí hlavou a pak neklidně přechází sem tam. Nakonec se přiblíží k vozu)

Kuchař Hej! Nechtěla byste vylízt! Docela chápu, že jste před mírem zalezla. Já bych to nejradši udělal taky. Jsem kuchař od vrchního velitele, pamatujete se? Nenašlo by se něco k snědku, než se matka vrátí? Měl bych zrovna chuť na kousek špeku nebo i jenom chleba. Čistě z dlouhý chvíle. *(Nahlédne dovnitř)* Má deku přes hlavu.

(Vzadu zazní dunění děl)

Matka Kuráž *(přiběhne udýchaná se zbožím)* Kuchaři, už je zase po míru! Už tři dny je zas válka. Ještě jsem měla všechno zboží, když jsem se to dověděla. Zaplaťpánbůh! Ve městě jsou přestřelky s luterány. Musíme se i s vozem rychle ztratit. Katrin, balit! Co jste tak zaraženej? Děje se něco?

Kuchař Nic.

Matka Kuráž Nepovídejte, něco se stalo. Poznám to na vás.

Kuchař Snad že je zase válka. Teď si možná počkám až do zejtrka, než seženu něco teplýho do žaludku.

Matka Kuráž Lžete, kuchaři.

Kuchař Eilif tady byl. Jenže hned zase musel pryč.

Matka Kuráž Byl tady? To ho cestou uvidíme. Potáhnu teď s našima. Jak vypadá?

Kuchař Jako vždycky.

Matka Kuráž Ten se nezmění. Toho mi válka sebrat nemůže. Ten má za ušima. Pomůžete mi balit? *(Začne balit)* Říkal něco? Je s hejtmanem zadobře? Nevykládal zas o svejch hrdinskejch činech?

Kuchař (*chmurně*) Jeden z těch hrdinských činů prej zvopakoval.

Matka Kuráž Povíte mi to potom, musíme pryč.

(*Objeví se Katrin*)

Katrin, už je zase po míru. Potáhneme dál. (*Kuchař*) A co bude s váma?

Kuchař Dám se naverbovat.

Matka Kuráž Nabídla bych vám... Kdepak je kazatel?

Kuchař Šel do města s Eilifem.

Matka Kuráž Tak pojďte kousek s náma, Lambe. Potřebuju pomoc.

Kuchař A ta věc s Yvette...

Matka Kuráž U mě vám to neublížilo. Naopak. Říká se: Kde je kouř, tam je taky voheň. Tak co, pojedete s náma?

Kuchař Neříkám ne.

Matka Kuráž Dvanáctej regiment už vyrazil. Zaberte u voje. Tady je kus chleba. Musíme zadem, k luteránům. Eilifa možná uvidím ještě dneska v noci. Toho mám ze všech nejradši. Chvilku byl mír a už to zas fičí.

(*Zatímco se Kuchař s Katrin chápou voje, zpívá*)

Z Ulmu do Met, pak na Moravu!
Matka Kuráž je, kde je krach!
Každýmu válka dodá stravu
Jen když má olovo a prach.
Žít jenom z olova a prachu
To nejde. Válka lidi chce!
K pluku se dejte beze strachu!
Dřív nežli bude po válce!

UŽ ŠESTNÁCT LET TRVÁ VELKÁ NÁBOŽENSKÁ VÁLKA. NĚMECKO ZTRATILO POLOVINU OBYVATELSTVA. TO, CO ZŮSTALO PO ŘEŽÍCH, HUBÍ MOR. V KRAJINÁCH KDYSI ÚRODNÝCH ZUŘÍ HLAD. VLCI SE POTULUJÍ PO SPÁLENÍŠTÍCH MĚST. NA PODZIM ROKU 1634 SETKÁVÁME SE S MATKOU KURÁŽÍ V NĚMECKÝCH SMRČINÁCH, STRANOU OD SILNICE, PO NÍŽ TÁHNOU ŠVÉDSKÁ VOJSKA. ZIMA PŘIŠLA V TOMTO ROCE ČASNĚ A JE KRUTÁ. OBCHODY JDOU ŠPATNĚ, TAKŽE ZBÝVÁ JEN ŽEBROTA. KUČAŘ DOSTANE DOPIS Z UTRECHTU A JE PROPUŠTĚN.

(Před polorozbořenou farou. Sedé jitro na začátku zimy. Nárazy větru. Matka Kuráž a Kuchař v odřených beraních kožiších u vozu)

Kuchař Všude je tma, všici ještě spějí.

Matka Kuráž Ale je to fara. Až začnou vyzvánět, bude muset farář vstát. A potom dostane teplou polívku.

Kuchař Od koho? Copak nelehla celá ves popelem?

Matka Kuráž Fara je vobydlená, prve zaštěkal pes.

Kuchař I kdyby kněžour měl, nedá.

Matka Kuráž Když zazpíváme, tak možná...

Kuchař Mám všeho po krk. *(Náhle)* Dostal jsem dopis z Utrechtu, že matka umřela na cholera a že hospoda připadla mně. Tady je to psaní, jestli nevěříš. Ukážu ti ho, i když ti po tom, co v něm teta žvaní o mým dosavadním životě, celkem nic není.

Matka Kuráž *(čte dopis)* Lambe, mám toho potulování už taky plný zuby. Připadám si jak řeznickej pes - táhne maso pro zákazníky a sám si ani nelízne. Na prodej už nic nemám a lidi nemaj nic, čím by za to nic zaplatili. V Sasku mi jeden votrhanec chtěl za dvě vajíčka pověsit na krk stoh starejch knih a ve Vírtenbersku mi chtěli dát za pytlíček soli pluh. Nač vorat? Nic už neroste, jen tmítý chrastí. V Pomořanech prej venkovani už snědli menší děti a pochytali jeptišky při loupežným přepadení.

Kuchař Svět vymírá.

Matka Kuráž Někdy se už dokonce vidím, jak s károu jezdím peklem a prodávám smůlu nebo jak v nebi nabízím bludnejm duším svačinu. Kdybych s dětma, co mi ještě zůstaly, našla místo, kde se v jednom kuse nestřílí, tak bych si snad ještě užila pár klidnejch let.

Kuchař Ta hospoda by se dala zas vtevířit. Anno, rozmysli si to. V noci jsem se rozhod, že se vrátím do Utrechtu, s tebou nebo bez tebe, a to ještě dneska.

Matka Kuráž Musím si promluvit s Katrin. Jdeš s tím na mě moc zhurta, a já se nerada rozhoduju, když je mráz a kručí mi v břiše. Katrin!

(Katrín vyleze z vozu)

Katrín, musím ti něco říct. Chceme s kuchařem do Utrechtu. Zdědil tam hospodu. Zůstala bys na jednom místě a mohla by sis udělat známosti. Usedlý vosoby by si chlapi vážili, vobličej není všecko. Jela bych docela ráda. S kuchařem se snášíme. A to mu přiznat musím: obchodu rozumí. Jídlo bysme měly jistý, to není k zahození, no řekni! Měla bys svou postel, to by se ti líbilo, ne? Věčně na silnici, to není život. Úplně bys zpustla. Všichni už máš. Musíme se rozhodnout. Proč? Mohlo by se jinak táhnout se Švédama na sever. Musejí bejt támhle někde. *(Ukazuje vlevo)* Myslím, Katrín, že pojedem do Utrechtu.

Kuchař Anno, potřeboval bych si s tebou promluvit mezi čtyřma očima.

Matka Kuráž Vrať se do vozu, Katrín.

(Katrín leze zpátky)

Kuchař Přerušil jsem tě, poněvadž vidím, žeš to špatně pochopila. Myslel jsem, že ti to nebudu muset zvlášť vykládat, že je to jasné. Ale když není, tak ti to prostě musím říct. O tom, že bys tamtu vzala s sebou, nemůže bejt řeč. Snad mi rozumíš.

(Katrín vystrčí za nimi hlavu z vozu a naslouchá)

Matka Kuráž To jako myslíš, abych tady Katrín nechala.

Kuchař A jak sis to jinak představovala? Tolik místa tam není. To není žádná hospoda se třema šenkovnama. Když se my dva do toho pořádně vopřeme, může nás to uživit, ale tři ne, to je marný. Katrín by si mohla nechat vůz.

Matka Kuráž Myslela jsem, že by v Utrechtu třeba našla muže.

Kuchař K smíchu! Jak by mohla najít muže? Němá - a k tomu ta jizva! A v těchle letech?

Matka Kuráž Nemluv tak nahlas!

Kuchař Co je, to je, ať o tom mluvíš tiše nebo nahlas. A to je taky jeden z důvodů, proč v hospodě bejt nemůže. Hosti nechtějí mít něco takovýho pořádku na vočích. To jim nemůžeš zazlívát.

Matka Kuráž Drž hubu! Říkala jsem ti, abys nemluvil tak hlasitě.

Kuchař Na faře rozsvítily. Můžeme zpívat.

Matka Kuráž Jak by mohla s vozem táhnout sama, kuchaři? Války se bojí. Nesnáší ji. Co ta musí mít za sny! Slyším ji v noci sténat. Zvlášť po bitvách. Co při tom ve snu vidí, nevím. Je v ní moc soucitu. Nedávno jsem u ní zas vobjevila schovanýho ježka, kterýho jsme přejeli.

Kuchař Hospoda je moc malá. (*Volá*) Vážený pane, čeledi a ostatní, co tu bydlíte! Předneseme vám píseň o Šalomounovi, Juliu Caesarovi a jiných velikánech, kterým jejich velikost nebyla nic platná. Abyste viděli, že i my jsme pořádný lidi, a proto se těžce protloukáme, zvláště v zimě.

Oba (*zpívají*)

Vy víte, kdo byl Šalomoun
A co se stalo s ním.
Vše promyslel na samu kost
A přece pravil: Marnost nad marnost -
A zoufal nad svým zrozením.
Jaká to moudrost, velikost!
Hle: večer dosud nenastal
A už tu máme následek:
To moudrost jenom dohnala ho tam!
Blažen, kdo navždy se jí zřek!

Na tomhle světě jsou totiž všechny ctnosti nebezpečný, jak dokazuje tahle pěkná píseň. Je líp, když je člověk nemá a když má místo toho příjemnej život a snídani, dejme tomu teplou polívku. Já se například žádnou ctností nevyznačuju, ač bych rád nějakou měl. Jsem voják, ale co mi byla vodvaha ve všech těch bitvách platná? Nic! Mám hlad a bylo by bejvalo líp zůstat jak poseroutka doma za pecí. Proč?

Vy víte, kdo byl Caesar sám
Odvážný, smělý muž.
Na trůn jak bůh se posadil
A pak byl zavražděn, jak víte už
V ten čas, kdy na vrcholu byl.
I ty, můj synu! vzkřik - a dost.
Hle: večer dosud nenastal
A už tu máme následek:
To odvaha jen dohnala ho tam!
Blažen, kdo navždy se jí zřek!

(*Polohlasem*) Ani nevykouknou. (*Nahlas*) Vážený pane, čeledi a ostatní, co tu bydlíte. Řeknete možná, že vodvaha člověka neuživí, že se to musí zkusit s poctivostí. Ta že ho spíš nasytí nebo ho aspoň nenechá s úplně prázdným žaludkem. Jak to teda vypadá s poctivostí?

Vy víte, kdo byl Sokrates
Jenž pravdu mluvil vždy.
Však pánům nestál za pozdrav.
Ba strojili mu mrzké úklady
A podali mu bolehlav.
Jak velká byla jeho poctivost!
Hle: večer dosud nenastal
A už tu máme následek:
To poctivost jen dohnala ho tam!
Blažen, kdo navždy se jí zřek!

Ba, člověk má bejt nesobeckej a rozdělit se o to, co má. Co když ale nemá nic? Dobrodinci to možná taky nemají lehký, to rád uznám, jenže z něčeho přece musíš bejt živ. Ba, nezištnost je vzácná ctnost, poněvadž se nevyplácí.

A svatý Martin nesnášel
U lidí chudobu.
Chudása v sněhu uviděl
A hned půl pláště nabídnout mu šel
A oba dva šli do hrobu.
Ten muž pomíjel pozemskost!
Hle: večer dosud nenastal
A už tu máme následek:
Ta nezištnost jen dohnala ho tam!
Blažen, kdo navždy se jí zřek!

A s náma je to stejný. Jsme lidi pořádný, držíme spolu, nekradem, nevraždíme, nezapalujem. A proto klesáme pořád níž a níž a dokazujem, že ta písnička má pravdu. Být jiný, být zloději a mordýři, měli bysme možná plný žaludek. Ale takhle s bídou dostanem polívku. Ctnosti se totiž nevyplácí, jedině ničemnosti. Takový je svět, a nemusel by takový být.

Zde zříte lidi pořádný
Poslušni Boha jsou.
Užitek z toho nižádný.
Vy, kdo sedíte v teple za kamny
Ukažte dobrou duši svou!
My ctíli vždy jen nábožnost!
Hle: večer dosud nenastal
A už tu máme následek:
To bohabojnost dohnala nás tam!
Blažen, kdo navždy se jí zřek!

Hlas (*shora*) Vy tam! Pojdte nahoru! Můžete dostat polívku.

Matka Kuráž Lambe, nevpravila bych do krku jedinou lžící. Neříkám, že to, co říkáš, je nerozumný, ale bylo to tvoje poslední slovo? Dobře jsme si rozuměli.

Kuchař Bylo to moje poslední slovo. Rozmysli si to.

Matka Kuráž Nemám si co rozmejšlet. Nenechám ji tady.

Kuchař To by bylo dost nerozumný, ale nic by se na tom nedalo změnit. Nejsem necita, jenže hospoda je malá. Ale teď musíme nahoru, nebo tady z toho taky nic nebude a zpívali jsme v tý zimě nadarmo.

Matka Kuráž Dojdu pro Katrin.

Kuchař Spiš tam něco pro ni vem. Když se vobjevíme ve třech, ještě se nás leknou. (*Oba vejdou*)

(Z vozu vylézá Katrin s uzlíčkem. Rozhlédne se, zdali jsou oba pryč. Pak rozestře na kole vozu Kuchařovy staré kalhoty a matčinu sukni tak, aby se na to snadno přišlo. Když je s tím hotova a chce s uzlíčkem zmizet, vrací se z domu Matka Kuráž)

Matka Kuráž *(s talířem polévky)* Katrin! Stůj! Katrin! Kam jdeš s tím uzlíčkem? Pominula ses? *(Prohlíží uzlík)* Sbalila si své věci! Tys nás poslouchala? Řekla jsem mu, že z té jeho smradlavý hospody, z toho Utrechtu, nic nebude. Co bysme tam dělaly? Ty a já, my se do žádný hospody nehodíme. My z války ještě leccos vytlučeme. *(Spatří kalhoty a sukni)* Ty seš ale hlupák! Co myslíš, že bych si počala, kdybych tohle uviděla a ty už jsi byla pryč?

(Zadrží Katrin, která chce zmizet)

Nemysli si, že jsem mu dala kvinde kvůli tobě. To kvůli vozu, jedině proto. Přece se nezbavím káry, na kterou jsem zvyklá. Kvůli tobě vůbec ne, to kvůli káře. Kuchařovy věci vyndáme a položíme sem, aby je našel, pitomec. A my se dáme na druhou stranu. *(Vleze do vozu a hodí ještě pár věcí vedle kalhot)* Tak, tenhle z naší živnosti vypad a jinej se mi do ní už nedostane. Teď ji povedeme my dvě. I tahleta zima přejde, jako všechny ostatní. Zapřáhni se, bude možná padat sníh.

(Obě se zapřáhnou do vozu, otočí ho a odtáhnou pryč. Přichází Kuchař a překvapen spatří své věci)

10

PO CELÝ ROK 1635 TÁHNE MATKA KURÁŽ A JEJÍ DCERA ZA STÁLE OTRHANĚJŠÍMI
VOJSKY SILNICEMI STŘEDNÍHO NĚMECKA.

(Silnice.

Matka Kuráž a Katrin táhnou káru. Jedou kolem selského stavení, z něhož se ozývá zpěv)

Hlas Rozkvetla nám na zahrádce
Růžička překrásná.
V březnu jsme ji zasadili
Co to jenom dalo práce
Než se plátky porozvily.
Šťasten ten, kdo svou zahrádku má.
Ach, voněla tak sladce.

Když dují vichry zimní
A vyjí píseň zlou
Jenom si klidně zdřímni
Vyspravil sis přece střechu
Slámou a kousky mechu.
Šťasten, kdo má co nad hlavou
Když vyjí vichry zimní.

(Matka Kuráž a Katrin se zastaví, naslouchají, pak zase táhnou dál)

11

LEDEN 1636. CÍSAŘSKÁ VOJSKA OHROŽUJÍ EVANGELICKÉ MĚSTO HALLE. KÁMEN PROMLUVÍ. MATKA KURÁŽ ZTRACÍ DCERU A TÁHNE SAMA DÁL. VÁLKA JEŠTĚ DÁVNO NESKONČILA.

(Vůz s roztrhanou plachtou stojí vedle selského stavení s obrovitou doškovou střechou opřenou o skalní stěnu. Je noc. Z lesíka vystupuje Fendrych s třemi těžce ozbrojenými vojáky)

Fendrych Jen žádný kravál. Jak někdo hlesne, tak ho praštěte kopím.

První voják Musíme přece na ně zabouchat, když chceme sehnat někoho, kdo by nám ukázal cestu.

Fendrych Bouchání ještě není kravál. Musí se to udělat tak, aby se zdálo, že se jen kráva převalila na stěnu chléva.

(Vojáci zabuší na dveře selského stavení. Selka otvírá. Zacpou jí ústa. Dva vojáci vejdou dovnitř)

**Mušský
hlas uvnitř** Co je?

(Vojáci vyvedou Sedláka a jeho syna)

Fendrych *(ukáže na vůz, z kterého se vynořila Katrin)* Tady je taky ještě jedna.

(Jeden z vojáků Katrin vytáhne)

To tady všecy bydlíte?

Sedlák a Selka Tohle je náš syn. - A tahle je němá. - Její matka šla do města nakupovat. - Spousta lidí utíká, a tak je ledacos lacino na prodej. - Mají kočovný handl, jsou to markytánky.

Fendrych Radím vám, abyste se chovali tiše. Při nejmenším rámusu dostanete kopím přes kebuli. Potřebuju někoho, kdo by nám ukázal stezku do města. *(Ukáže na Mladého sedláka)* Pojď sem!

Mladý sedlák Já žádnou stezku neznám.

Druhý voják *(se šklebí)* On žádnou stezku nezná.

Mladý sedlák Katolickým nesloužím.

Fendrych *(druhému vojákovi)* Pošimrej ho kopím.

Mladý sedlák *(sražen na kolena a ohrožen kopím)* Třeba si mě i zabte!

První voják Počkat, přivedu ho k rozumu! *(Vykročí k chlévu)* Dvě krávy a vůl. Poslyš! Jestli nevěmeš rozum do hrsti, tak ti ten tvůj dobytek pobiju.

Mladý sedlák Ne, dobytek ne!

Selka (*pláče*) Pane hejtman, ušetřte náš dobytek, umřeme hladý!

Fendrych Jestli si nedá říct, tak bude po něm.

První voják Začnu s volem.

Mladý sedlák (*starému*) Musím?

(*Selka kývne*)

Tak já to teda udělám.

Selka Tisícerý dík, pane hejtman, že jste se nad námi slitoval! Až navěky amen.

(*Sedlák naznačí Selce, aby zanechala dalšího děkování*)

První voják Jako bych nevěděl, že vůl je jim nade všechno!

(*Fendrych a vojáci pokračují v cestě, vedeni Mladým sedlákem*)

Sedlák Rád bych věděl, co mají za lubem. Nic dobrého to asi nebude.

Selka Možná že jsou jen na výzvědách. - Co chceš dělat?

Sedlák (*přistaví ke střeše žebřík a vyleze po něm nahoru*) Kouknout se, jestli jsou sami. (*Nahoře*) V lesíku se něco hejbá. Odtamtud až dolů k lomu. A tamhle v průseku jsou taky ozbrojenci. A mají kanón. Je jich víc než regiment. Bůh pomoz městu a všem, co jsou v jeho zdech.

Selka Svítí se ve městě?

Sedlák Ne. Tam teď spějí. (*Sleze dolů*) Jestli se tam dostanou, tak všechny povraždí.

Selka Post je včas objeví.

Sedlák Hlídku ve věži na stráni museli vyřídít, jinak by byla zatroubila.

Selka Kdyby nás bylo víc...

Sedlák Sami tady s tím mrzákem...

Selka Myslíš, že se nedá nic dělat...

Sedlák Nedá.

Selka Nemůžeme doběhnout dolů. Je noc.

Sedlák Je jich plná stráň. Ani znamení jim dát nemůžeme.

Selka Ještě by nás tady nahoře povraždili!

Sedlák Ba, nedá se nic dělat.

Selka *(Katrin)* Modli se, chudáčku, modli! Nemůžeme zabránit krveprolití. Když už neumíš mluvit, tak se aspoň modli. Jestli tě nikdo neuslyší, Bůh tě uslyší. Pomůžu ti.

(Všichni pokleknou. Katrin za venkovany)

Otče náš, jenž jsi na nebesích, vyslyš naši modlitbu a nedej zahynout městu se všemi, kteří v něm pobývají, spějí a nic netuší. Probud' je, aby vstali, vyšli na hradby a spatřili, jak se uprostřed noci po lukách a po svahu dolů blíží nepřátelé s kopími a kanóny. *(Obrácena ke Katrin)* Ochraňuj její matku a učiň, aby strážný nespál, aby se vzbudil dřív, než bude pozdě. I při našem švagru stůj, je tam se čtyřmi dětmi. Nedej jim zahynout, jsou nevinné a nevědí o ničem. *(Ke Katrin, která zasténá)* Jednomu ještě nejsou dva roky, nejstaršímu je sedm.

(Katrin zděšeně vstane)

Otče náš, vyslyš naše prosby! Jen ty můžeš pomoci, jinak zahyneme, poněvadž jsme slabí a nemáme kopí a nemůžeme se ničeho odvážit. Náš osud se vším naším dobytkem a s celým dvorem je v Tvých rukou, stejně jako je v Tvých rukou město, kde přemocný nepřítel stojí před hradbami.

(Katrin se nepozorovaně odplíží k vozu, něco z něho vyjme, strčí to pod zástěru a vylézá po žebříku na střechu chléva)

Pomni děti, jež jsou ohroženy, zvláště nejmenších, a starců, kteří se už nemůžou hnout, a vůbec všeho živého.

Sedlák A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům. Amen.

(Katrin usedne na střechu a začne tlouct do bubnu, který vytáhla zpod zástěry)

Selka Kristepane, co to dělá?

Sedlák Pominula se!

Selka Vylez pro ni, rychle!

(Sedlák běží k žebříku, ale Katrin jej vytáhne na střechu)

Uvrhne nás do neštěstí!

Sedlák Okamžitě s tím bubnováním přestaň, mrzáku!

Selka Přivedeš na nás císařské!

Sedlák *(hledá na zemi kameny)* Praštím po tobě!

Selka Copak s náma nemáš soucit? Nemáš ani kousek srdce? Jsme ztraceni, jestli na nás přijdou! Zapíchnou nás!

(Katrín zírá do dálky, na město, a bubnuje dál)

Selka *(Sedlákovi)* Říkala jsem ti hned, abys tu verbež nepouštěl na dvůr. Je jim jedno, jestli nám vezmou poslední kus dobytka.

Fendrych *(přiběhne se svými vojáky a s Mladým sedlákem)* Všecky vás tu rozsekám!

Selka Pane oficír, jsme nevinní, za nic nemůžeme! Nevšimli jsme si, že tam vylezla. Je cizí, nepatří k nám!

Fendrych Kde je žebřík?

Sedlák Nahoře.

Fendrych *(nahoru)* Prikazuju ti, abys ten buben shodila!

(Katrín bubnuje dál)

Spikli jste se! Bude vás to stát krk!

Sedlák Tamhle v lesíku poráželi smrky, kdyby se pro jeden došlo a kdybyste ji srazili dolů...

První voják *(Fendrychovi)* Prosím o dovolení, abych směl udělat návrh.

(Šeptá cosi Fendrychovi. Fendrych kývne)

Poslyš, uděláme ti výhodnou nabídku! Slez a pojd' s náma do města! Pudeš pořád před náma. Ukážeš nám matku a my ji ušetříme.

(Katrín bubnuje dál)

Fendrych *(vojáka surově odstrčí)* Nevěří ti! Žádný div při takový vizáži! *(Volá nahoru)* A co když ti to slíbím já? Jsem oficír a dostojím slovu.

(Katrín bubnuje silněji)

Pro tu není nic svaté.

Mladý sedlák Pane oficír, nedělá to jen kvůli matce.

První voják Dlouho už bubnovat nesmí. Určitě to ve městě zaslechnou.

Fendrych Musíme udělat takový rámus, aby přehlušil bubnování. Ale čím?

První voják Nesmíme přece dělat vůbec žádněj kravál.

Fendrych Jen takový nevinný, pitomče! Žádný válečný.

Sedlák Co kdybych štípal dříví?

Fendrych Jo, štípej!

(Sedlák dojde pro sekeru a uhodí do kmene)

Práskej do toho víc! Ještě víc! Jde ti o život!

(Katrín naslouchala a bubnovala tišeji. Neklidně se rozhlíží a bubnuje naplno dál)

Fendrych *(Sedlákovi)* To je málo! *(Prvnímu vojákovi)* Štípej taky!

Sedlák Mám jen jednu sekeru. *(Přestane štípat)*

Fendrych Musíme zapálit dvůr. Musíme ji vykourit.

Sedlák To nepomůže, pane hejtman. Jak ve městě uvidí, že tady hoří, vědí všechno.

(Katrín bubnuje a znovu naslouchá. Pak se rozesměje)

Fendrych Vysmívá se nám, koukej! Už to nevydržím! Sestřelím ji, a kdyby všechno měl vzít ďas. Doneste mušketu!

(Dva vojáci odběhnou. Katrín bubnuje dál)

Selka Mám nápad, pane hejtman. Tamhle stojí jejich vůz. Jestli do něho začnete třískat, přestane. Nemají nic než tenhle vůz.

Fendrych *(Mladému sedlákovi)* Rozmlať ho! *(Nahoru)* Jestli nepřestaneš bubnovat, roztřískáme ti káru!

(Mladší sedlák několikrát slabě uhodí do vozu)

Selka Přestaň, potvoro!

(Katrín hledí zoufale na vůz, vyráží žalostné skřeky, ale bubnuje dál)

Fendrych Kde jen ti všiváci s mušketou jsou?

První voják Ve městě ještě asi nic nezaslechli, jinak by už stříleli z děla.

Fendrych *(nahoru)* Vůbec tě neslyší. A navíc tě sestřelíme! Říkám ti naposled: Hoď ten buben dolů!

Mladý sedlák *(odhodí náhle plaňku)* Bubnuj dál! Jinak na to doplatíme všichni! Bubnuj dál, bubnuj dál...

(Voják ho srazí a buší do něho kopím. Katrin se dá do pláče, bubnuje však dál)

Selka Ne do zad! Utlučete ho, panebože!

(Přiběhnou vojáci s mušketou)

Druhý voják Obrist vzteky div nepukl, fendrychu. Přijdeme před válečný soud.

Fendrych Postav ji! Postav! *(Katrin, zatímco mušketu pokládají na vidlici)* A teď už vážně naposledy: Přestaň bubnovat!

(Katrin s pláčem bubnuje, co jí síly stačí)

Palte!

(Vojáci vystřelí. Katrin, zasažena, uhodí ještě několikrát a pak se pomalu zhroutí)

A je po rámusu!

(Poslední Katrininy údery jsou však vystřídány dělovými ranami z města. Zdálo se slyšet zmatené vyzvánění na poplach a střelbu)

První voják Přece jen dosáhla svého!

(Rozednívá se. Je slyšet bubny a píšťaly pochodujících oddílů, které se vzdalují. Před vozem Matka Kuráž, skloněná nad dcerou. Venkované stojí vedle ní)

Sedlák *(nepřátelsky)* Musíte pryč, paní. Už táhne poslední regiment. Sama se odsud nedostanete.

Matka Kuráž Třeba mi usne. *(Zpívá)*

Hajinky, hají
Drobátko můj...
Vedle děcka pláčou
A ty seš veselý.
Vedle jsou v cárech
A v hedvábí seš ty.
Plášť z roucha andělského
Máš přešitý.
Vedle hlady brečí
A ty koláč jíš.
Jestli chceš mít větší
Hned ho uvidíš.
Hajinky, hají
Drobátko můj...
Jeden mi leží v Polsku
Ten druhý je ztracený.

Neměli jste jí říkat o dětech vašeho švagra.

Sedlák Kdybyste nebyla šla do města za obchodem, tak se to možná nestalo.

Matka Kuráž Už mi usnula.

Selka Neusnula. Pochopte přece: je v Pánu.

Sedlák A vy sama už musíte taky odtud. Je tu plno vlků, a co horšího, marodérů.

Matka Kuráž Já vím. *(Jde a donese z vozu plachtu, aby mrtvou přikryla)*

Selka Copak už jinak nikoho nemáte, ke komu byste mohla jít?

Matka Kuráž I mám. Syna, Eilifa.

Sedlák *(zatímco Matka Kuráž přikrývá mrtvou)* Toho si najděte. A o tuhleť se už postaráme my, aby byla řádně pohřbená. Můžete být úplně klidná.

Matka Kuráž Tady je na výlohy.

(Odpočítává Sedlákovi peníze na dlaň. Sedlák a jeho syn jí podávají ruku a odnášejí Katrin)

Selka *(na odchodu)* Pospěšte si!
Matka Kuráž *(se zapřáhne do vozu)* Doufejme, že káru sama utáhnu. Nějak to dokážu, moc toho v ní už není. Musím se zas pustit do nějakýho handlu.

(Za zvuků bubnů a píšťal táhne vzadu další pluk)

(Matka Kuráž rozjíždí vůz) Vemte mě s sebou! *(Zezadu je slyšet zpěv)*

Se štěstím svým, prohrami všemi
Na dlouhý lokty válka je.
Když pustoší sto roků zemi
Vše prostý lid v ní prohraje.
Jí břechku, z pláště zbyly cáry!
Pluk ukrádá mu žoldu půl.
Věřte však na zázrak a čáry
Nelamte nad tažením hůl!
Jde jaro k nám. Vstaň, křesťane!
Spí zemřelí. Jdou proudy vod.
Co nezdechlo, to povstane
A dá se rychle na pochod.